

Джон Стайнбек

Бисерът

„В града разказват историята на големия бисер – как бил намерен и как бил отново изгубен. Разказват за рибаря Кино, за жена му Хуана и за детето им Койотито. Тъй като тази история се е разказвала много често, тя се е вкоренила в съзнанието на всеки човек. И както във всяка история, разказвана много пъти, която живее в сърцата на хората, в нея има само хубаво и лошо, само добро и зло, само черно и бяло и никакви полутонове.

Ако тази история е притча, може би всеки ще я разбере по своему и всеки ще види в нея собствения си живот. Но каквото и да представлява тя, в града разказват, че...“

I

Кино се събуди в предутринния мрак. Звездите още светеха и денят прозираше като бледа ивица светлина над източния хоризонт. Петлите вече пееха и свинете, станали в зори, бяха започнали неспирното си ровене из клонака и треските с надеждата, че някъде ще намерят нещо за ядене, което преди не са забелязали. Край колибата от клони, в гъсталата от дюни¹, чуруликаше и пърхаше с крилца ято малки птички.

Кино отвори очи и погледна първо белеещия се квадрат – входа на колибата, после вързаното за тавана сандъче, в което спеше Койотито. Накрая той изви глава към Хуана – жена си, която лежеше на рогозката до него, завила със син шал носа, гърдите и кръста си. И Хуана бе отворила очи. Кино не помнеше някой път да се е събудил и да не е срещнал погледа на Хуана. Тъмните ѝ очи проблясваха като малки звездички. Тя го гледаше и това се случваше винаги когато той се събуди.

Кино чу лекия плисък на утринните вълни по брега. Техният шум бе много приятен – Кино отново затвори очи, за да слуша по-добре звучащата в ушите му музика. Може би така правеше само той, а може би и всички хора от неговото племе. Преди много години хората от неговото племе са били големи съчинители на песни и всичко, каквото виждали, мислели и вършели, се претворявало в песен. Това било много отдавна. Но песните се бяха запазили и досега. Кино ги знаеше до една, а нови песни нямаше. Това обаче не пречеше на всеки да си има своя собствена песен. Ето и сега в главата на Кино звучеше песен – ясна и тиха, и ако той я изпееше някому, би я нарекъл Песен на семейството.

Носа си Кино бе завил с края на одеялото, за да не диша влажния въздух. Очите му се устремиха към мястото до него, откъдето идваше лекият звук. Беше Хуана, която ставаше почти безшумно. Крачейки с мускулестите си боси крака, тя се приближи до сандъчето, в което спеше Койотито, наведе се и каза нещо нежно. Койотито погледна нагоре за миг, затвори очи и отново заспа.

Хуана отиде до издълбаното в земята огнище, отрина един въглен, почна да го разпалва, да чупи на ситно клонки и да ги слага в огнището.

Кино също стана и загърна с одеялото главата, носа и раменете си. Пъхна крака в сандалите и излезе да гледа изгрева на слънцето.

Той приклезна до вратата и зави с краищата на одеялото коленете

---

1. Тюна – вид кактус, чиято родина са Антилските острови. – Б. пр.

си. Видя как високо в небето над Залива като ярки петна блеснаха малки облачета. При Кино дойде козата; тя го подуши и втреничи в него студентите си жълти очи. Зад гърба му Хуана разпали въглена, лумна огън и огнени копия заизскачаха през цепнатината на колибата. Светлина като трептящ квадрат легна пред входа ѝ. Една закъсняла нощна пеперуда се стрелна вътре, към огъня. Песента на семейството зазвуча зад Кино. Нейн ритъм бе ритъмът на хромела², на който Хуана мелеше царевица за сутрешните питки.

Сега вече бързо се развиделяваше: бледа светлина, руменина, сияние и накрая ослепителен пожар – слънцето заплува над Залива. Кино погледна надолу, за да предпази очите си от силния блясък. Той чу как Хуана разплесква питките и усети приятната им миризма в съда за печене. По земята пълзяха припряно мравки – големи, черни, с лъскави телца и малки, сивопепеляви, пъргави. С величието на бог Кино гледаше как една сивопепелява мравка отчаяно се мъчеше да се измъкне от капана, който ѝ бе изровил в пясъка един мравояд. Мършавото страховливо куче се приближи до Кино и когато той го повика ласкаво, то се сви на кълбо до него, грижливо намести опашка над лапите си и леко положи глава върху козината. Кучето беше черно, със златистожълти петна над очите като вежди. Утрото беше най-обикновено и все пак никакво друго утро не можеше да се сравни с него.

Кино чу скърцане на вѐже – Хуана взе Койотито от вързаното за савана сандъче, уми детето и сгъна така шала си, че то да бъде до самите ѝ гърди. Кино видя всичко това, без да поглежда. Хуана тихо запя една стара песен, която се състоеше само от три тона с безкрайна смяна на интервалите между тях. Тази песен бе също част от Песента на семейството. Нейна неотделима част. Понякога тя предизвикваше болка, която свиваше гърлото и сякаш говореше: „Ето сигурността, ето сърдечността, ето Всичко.“

Отвъд оградата от клони имаше други колиби и от тях също излизаше дим и долитаха звуците на приготвяната закуска, но това бяха други песни, свинете там бяха други и стопанките – други. Кино бе млад и силен и черните коси се спускаха по бронзовото му чело. Очите му бяха топли, пламенни и блестящи, а мустаците – редки и остри. Той смъкна одеялото от носа си, защото нездравият нощен въздух омекна и сега колибата се къпеше в златни слънчеви лъчи. Край оградата два петела,

---

2. Хромел – ръчна мелница от два кръгли камъка с дървена дръжка на горния камък. – Б. пр.

разперили криле, наежили шии, се гугушеха един срещу друг и се плашеха с лъжливи наскоци. Нима такива петли умеят да се бият? Та те не са бойни! Кино ги наблюдава една-две минути, а после погледна натам, където от Залива към хълмовете се мержелееше едва-едва в небето ято диви гълъби. Светът се бе пробудил и Кино стана и влезе в колибата си.

Когато той се появи на входа, Хуана се изправи – тя се бе, навела над пламтящото огнище. Жената отново сложи Койотино в сандъчето му, разреса черните си коси, сплете ги в две плитки, завърза краищата им с тънка зелена панделка. Кино приклепна до огнището, сви на руло една топла питка, натопи я в соса и я изяде. Пийна и малко пулк³ и това беше цялата му закуска. Обикновено той не закушваше с изключение на празничните дни и на един тържествен ден, в който изяде толкова много сладки, че едва не умря от преяждане. Когато Кино се нахрани, Хуана се върна до огъня и също закуси. Те си размениха две-три думи, но стрували си да хабиш думи, щом говоренето всъщност е само навик. Кино доволно въздъхна и с това разговорът свърши.

Слънцето топлеше с лъчите си колибата, прониквайки на дълги ивици през цепнатините ѝ. Една такава ивица падна върху сандъчето, в което лежеше Койотино, и върху въжетата, които го крепяха. Едно едва забележимо движение привлече към сандъчето погледите на Кино и Хуана. Бащата и майката замръзнаха на местата си. По въжето, с което бе вързано за тавана сандъчето на Койотино, бавно пълзеше надолу скорпион. Опашката с жилото му беше изпъната и той можеше всеки миг да го забие.

Дъхът щеше да се изтръгне със свистене от ноздрите на Кино, но той отвори уста, за да го спре. И в този момент уплахата напусна очите му, а вцепенението – тялото му. В главата на Кино зазвуча нова песен – песента на злото, мелодията на врага, на зложелателя на семейството: див, потаен, опасен напев, а заедно с тази песен, но по-тихо, като жаловит плач, се лееше Песента на семейството.

Скорпионът леко пълзеше надолу по въжето към сандъчето. Хуана едва чуто шепнеше древно заклинание и стиснала зъби, изрече по-ясно: „Света Богородице!“ Но Кино не стоеше неподвижен. Тялото му безшумно се плъзгаше напред – безшумно и плавно. Ръцете му бяха протегнати с дланите надолу, а очите – приковани в скорпиона. Койотито се смееше и протягаше ръчичка към животното. Скорпионът усети опасността, когато Кино беше вече съвсем близо. Той спря да се движи и

---

3. Пулк – мексиканско питие от ферментирал сок на кактус столетник – Б. пр.

опашката му с резки, кратки движения се вдигна над гърба и на нея блесна извитото като дъга жило.

Кино застана като вкаменен. Той чу как Хуана отново зашепна древното заклинание, чу и злия напев на врага. Не биваше да мърда, преди скорпионът да е мръднал, а животното усещаше надвисналата над него смърт. Ръката на бащата се протегна напред – много бавно, много плавно. Опашката с жилото подскочи нагоре. И в тази минута смеещият се Койотито разклати въжето и скорпионът падна. Ръката на бащата се стрелна, но не можа да хване скорпиона, той падна на рамото на детето, задържа се там и заби жилото си. В следващия миг Кино сграбчи скорпиона и ръмжейки, го сплеска в ръцете си. Хвърли пихтията на пода и я удари с юмрук, а Койотито запищя от болка. Кино удря и тъпка врага, докато той се превърна в жалки останки и мокро петно. Бе оголил зъби, очите му яростно пламтяха, а в ушите му гърмеше Песента на врага.

Но детето беше вече в ръцете на Хуана. Тя намери ухапаното място, започнало вече да почервениява. Долепи до раничката устни, засмука силно, плю и отново засмука, а Койотито не преставаше да пищя.

Кино се въртеше край тях; не знаеше какво да прави и само пречееше на Хуана.

Съседите дотичаха, чули писъците на детето. Те сякаш се изляха като поток от своите колиби – братът на Кино Хуан Томас, дебалата му жена Аполония и четирите им деца се спряха на вратата и задръстиха входа; зад тях надничаха другите, а едно малко момченце се провря между краката на възрастните, за да види какво става. Тези, които стояха отпред, предадоха на онези, които бяха зад тях:

– Скорпион. Детето е ухапано от скорпион.

Хуана за миг спря да смуче ухапаното място. Раничката леко се бе увеличила и побеляла по краищата от смукането, а червеният оток бе образувал твърдо лимфатично мехурче. Всички тези хора знаеха какво значи скорпион. Възрастните тежко боледуват, а децата бърже умират. Те знаеха, че отначало ще има оток, треска и спазми в гърлото, а след това стомашни колики и после, ако отровата е проникнала дълбоко, Койотито ще умре. Но парливата болка от ухапването отслабваше. Писъците на Койотито преминаваха в стонове.

Кино често се бе учудвал на желязната воля на своята спокойна, крехка жена. Покорна, сдържана, бодра и търпелива, извила гръб от болки, тя бе родила детето без нито един стон. Умората и глада понасяше едва ли не по-леко от самия Кино. Можеше да кара кану като силен мъж. И ето сега Хуана стори нещо съвсем неочаквано.

– Докторът – каза тя. – Иди за доктора.

Тази дума стигна до ушите на съседите, струпали се в малкото дворче зад оградата. И те заповтаряха: „Хуана иска доктор.“ Странно нещо, небивало нещо – да иска доктор! А ако го доведат, това ще бъде същинско чудо. Докторът никога не идва, когато го викат по колибите. А и защо ще идва, щом лекува богатшите, които живеят в тухлените къщи в града, и болните му са толкова много.

– Той няма да дойде – казаха хората на двора.

– Той няма да дойде – казаха хората на входа на колибата и Кино помисли също като тях.

– Докторът няма да дойде – каза Кино на Хуана.

Тя го погледна със студени като на лъвица очи. Койотито беше първата ѝ рожба, Койотито беше за нея почти всичко на света. И Кино почувствува решителността на Хуана и напевът на семейството зазвуча в главата му с металически тембър.

– Тогава ние ще отидем при него – каза Хуана и натъкми тъмносиния си шал на главата, направи от единия му край нещо като люлка и положи там Койотито, а с другия край засенчи очите на детето, за да не му блести светлината. Хората на входа се дръпнаха назад, блъскайки онези, които стояха зад тях, за да ѝ сторят път. Кино тръгна след нея. Минаха през вратичката и поеа по коловоза на пътя, а съседите се проточиха след тях.

Всички съчувствуваха на Кино и Хуана. Бедняците крачеха бързо и тихо към центъра на града; начело вървяха Хуана и Кино, зад тях – Хуан Томас и Аполония, която поклащаше при бързия ход грамадния си корем, после се точеха съседите, а децата тичаха отляво и отдясно. Жълтото слънце хвърляше пред тях черните им сенки и те стъпваха върху тези сенки.

Процесията достигна мястото, където колибите свършваха и започваше градът с тухлените къщи – къщите с груби фасади и прохладни градини с бълбукаща вода и бугенвиллии, покрили стените с виолетови и керемиденочервени и бели цветове. От тези скрити за око градини долиташе песен на птички, затворени в клетки, и плисък на студена вода по напечените плочи. Процесията прекоси обления с ослепителни слънчеви лъчи площад и мина край черквата. Тя се бе увеличила и на онези, които бърже се прилепваха към нея, се казваше тихо, че детето е ухапано от скорпион и че бащата и майката го носят при доктора.

И новодошлите, особено просяците пред черквата, които бяха големи специалисти по финансовите въпроси, бързо погледнаха вехтата

синя пола на Хуана, видяха дупките по шала ѝ, оцениха зелената панделка на плитките ѝ, определиха преди колко години е купено одеялото на Кино, колко пъти са прани дрехите му и убедили се, че родителите на детето са бедни, тръгнаха заедно с другите да видят каква драма ще се разиграе. Четиримата черковни просяци знаеха всичко, каквото ставаше в града. Лицата на младите жени, които отиваха на изповед, бяха за тях отворена книга и когато излизаха от черква, просяците веднага откриваха естеството на греховете им. Те знаеха дори най-малките клюки и няколко големи престъпления. Спяха на обичайното си място – в сянката на черквата, и виждаха и тези, които влизаха скришом в храма да търсят утеха. Познаваха и доктора. Познаваха неговото невежество, жестокост, алчност, склонности и грехове. Знаеха несполучливите аборти, знаеха и това, че дава за милостиня само дребни монети. Те виждаха как влизат в черквата трупове на неговите пациенти. И тъй като утренната беше свършила и вече нямаша много работа, просяците – тези неуморни търсачи на точни сведения за ближни те – се присъединиха към процесията, любопитни да разберат как ще постъпи дебелият мързелив доктор с детето на бедните хора, ухапано от скорпион.

Бързата процесия стигна до голямата порта на доктора. От двора долиташе плисък на вода, песен на птички, затворени в клетка и шум от метене на плочи с дълги метли. От къщата на доктора се носеше аромат на миризма на пържен бекон.

Кино се спря нерешително за миг. Докторът не беше от неговото то племе. Той принадлежеше към расата, която почти четиристотин години бе избивала, обричала на глад, грабила и презирала хората от расата на Кино и така ги бе наплашила, че бедняците със свито сърце приближаваха тази врата. И както винаги, когато му предстоеше среща с човек от тази раса, Кино се почувствува слаб, плах и заедно с това озлобен. Гневът и страхът винаги вървяха ръка за ръка. Кино по-лесно би убил доктора, отколкото да говори с него, тъй като хората от расата на доктора се отнасяха към Кино и съплеменниците му като към животни. И когато Кино вдигна дясната си ръка към желязната халка на портата, гневът забушува в гърдите му, в ушите му загърмя напевът на врага и той здраво стисна устни, но лявата му ръка неволно се протегна към шапката, за да я свали. Желязната халка изтрака о портата. Кино свали шапката и зачака. Койотито тихо застана в ръцете на Хуана и тя нежно му прошепна нещо. Тълпата се струпа около тях, за да види и чуе по-добре всичко.

След миг голямата порта леко се откряна. Кино видя през отвора зелена прохладна градина и малък, плискащ се водоскок. Човекът, който

надзърна отвътре, беше от неговата раса. Кино заговори с него на древния език на тяхното племе.

– Малкият... първата ми рожба... ухапа го скорпион – каза Кино. – Трябва му опитен лекар.

Портата се попритвори и слугата отказа да говори на древния език.

– Почакай малко – отвърна той. – ще отида да попитам. – И като затвори вратата, сложи отвътре резето.

Ослепителното слънце разхвърля многото черни хорски сенки по бялата ограда.

Докторът седеше на високото легло в стаята си. Той бе облечен с червен халат от моаре, който си бе донесъл от Париж и който сега му ставаше тесен на гърдите, ако го закопчеше. На коленете на доктора лежеше сребърен поднос със сребърна каничка за шоколад и чаша от най-фин порцелан; тя изглеждаше смешно малка, когато той я взимаше с едрата си ръка, като я държеше с крайчеца на палеца и показалеца, а останалите три пръста разперваше, за да не му пречат. Очите му бяха потънали в малки, подпухнали възглавнички, а устните – недоволно отпуснати. От година на година докторът ставаше все по-дебел и гласът му загрубя, защото гърлото му бе потънало в тлъстини. На масичката имаше малък ориенталски гонг и купичка с цигари. Мебелите в стаята бяха масивни, тъмни, мрачни; картините – с религиозно съдържание; имаше и голяма цветна фотография на покойната му жена, която бе в рая, ако мястото там можеше да се откупи с литургиите, поръчани и платени по силата на нейното завещание от собственото ѝ имущество. Навремето докторът, макар и за кратко, беше станал частица от големия свят и целият му живот впоследствие бе изпълнен със спомени, пропити с тъга по Франция. „Тогавя – хвалеше се той – аз живеях като цивилизован човек“, искайки да каже с това, че скромните му средства са му позволявали да си държи любовница и да се храни в ресторанти. Той си наля втора чаша Шоколад и разчупи с пръсти един сладък бисквит. Слугата се приближи до отворената врата на стаята и се спря там, чакайки да го Забележат.

– Какво има? – попита докторът.

– Дошъл е някакъв индианец с дете. Казва, че детето било ухапано от скорпион.

Доктора не беше изпил шоколада, но остави чашата на подноса, преди да даде воля на гнева си.

– Аз сякаш нямам друга работа, та ще лекувам индианци, ухапани от насекоми! Аз съм лекар, а не ветеринар.

– Да, господарю – рече слугата.

– Има ли пари? – попита докторът. – Разбира се, не; те никога нямат пари. Аз, единствен аз в целия свят трябва да работя даром. Омръзна ми вече това. Върви да разбереш има ли пари!

Като отиде до портата, слугата я откряна и погледна през отвора тълпата, която чакаше отговор. Този път той заговори на древния език:

– Имаш ли пари, за да платиш за лекуването?

Кино пхна ръка в тайния джоб някъде под наметалото си. Той, измъкна оттам една хартийка, сгъната много пъти. Гънка след гънка я разви и накрая се оказаха осем дребни уродливи бисера, грозни и сиви като малки язви, плоски, с нищожна стойност. Слугата погледна в хартийката с бисерите и отново затвори портата, но този път не се бави дълго. След малко отвори портата само толкова, колкото да пхне през нея хартийката.

– Докторът излезе – каза той. – Повикаха го при един тежко болен. – И бързо затвори портата, защото го беше срам.

Вълна от срам премина и сред тълпата – тя почна да се топи. Присяците се върнаха на стъпалата на черквата, безделниците отидоха да търсят интересни случки другаде, а съседите си тръгнаха, за да не смущават с присъствието си Кино, посрамен пред всички.

Кино и Хуана, изправени един до друг, дълго стояха пред портата. Кино бавно си сложи шапката, която бе свалил в знак на почитание. После изведнъж с все сила удари с юмрук портата и учудено погледна разранените си стави и кръвта, която се стичаше между пръстите.

II

Градът бе разположен на едно широко устие и старите му жълти къщи достигаха до самия бряг на Залива, върху който лежаха изтеглени от водата наяритски канута – бели и сини, служили на не едно поколение, защото ги мажеха с твърдо като черупка непромокаемо вещество, тайната на чието приготвление знаеха само рибарите. Канутата бяха с високи бордове, хубави, извити отпред и отзад и с шпангоут⁴ в средата, където можеше да се прикрепи мачта с малко триъгълно платно.

Брегът бе покрит с жълт пясък, а до самата вода – с водорасли и раковини. Свирещи раци шушнеха и цвъртяха в дупките си в пясъка, а по плитчините малки омари ту изскачаха, ту отново се скриваха в миниатюрните си убежища сред черупките и пясъка.

Морското дъно гъмжеше от всякакви пълзящи, плуващи и растящи отвесно твари. Тихите вълни люлееха кафявите водорасли и поклащаха зелената морска трева, за чиито стъбла здраво се държаха малки морски кончета. Отровните риби – пъстрите ботете – лежаха на дъното в легла от морска трева, а светлите плуващи раци бързо се носеха над тях.

Гладните кучета и свине постоянно тършуваха по брега с надежда приливът да изхвърли на сушата някоя умряла риба или морска птица. Беше още ранно утро, но мъглявата омара вече се бе появила. Трептящият въздух, който увеличава някои предмети, а заличава напълно други, се бе разстлал над целия Залив и в тази трептяща вълна всичко изглеждаше призрачно, измамно за окото; и морето, и сушата придобиваха кристална яснота и в същото време мъглявост като насън. Може би затова хората, които живееха край Залива, вярваха повече на въображението и вътрешния си глас, отколкото на очите си – очите ги заблуждават за разстоянието, за истинските очертания на предметите и изобщо за всичко. Срещу града, от другата страна на устието, една група мангови дървета се виждаше ясно и релефно като с телескоп, а друга група – като мътно черно-зелено петно. Част от отсрещния бряг на Залива се губеше в мъглата и се сливаше с водата.

Във всичко, което възприемаше окото, нямаше ни най-малка частица реалност, ни най-малко доказателство, че действително виждаш нещо. И хората, които живееха край Залива, смятаха, че е навсякъде така и то не им се струваше странно. Над водата лежеше медночервена омара,

---

4. шпангоут – напречно ребро в корпуса на кораб или лодка. Б. пр.

палещото сутрешно слънце я пронизваше с лъчите си и тя трептеше с ослепителен блясък.

Колибите на рибарите се намираха в дясната част на града, но не на самия бряг, а малко по-далеч от него и канутата бяха изтеглени на пясък срещу тях.

Кино и Хуана бавно слязоха до брега и приближиха кануто на Кино – единствената ценност, която притежаваше той на този свят. Кануто беше много старо. Дядото на Кино го бе докарал от Наярит и предал на бащата на Кино, а той – на сина си. Кануто беше и собственост на Кино, и негов източник на препитание, тъй като мъжът, който притежава лодка, може да обещае на жена си, че тя винаги ще има храна. Кануто е крепост срещу глада. Всяка година Кино отново го намазваше с твърдото като черупка вещество по тайния метод, който също бе наследил от баща си. И сега той се приближи до кануто и както винаги докосна нежно носа му. Остави камъка, с който се гмуркаше под водата, кошницата и двете въжета на пясък до кануто. После сгъна наметалото си и го хвърли на носа на лодката.

Хуана сложи Койотито върху наметалото и го зави с шала, за да го запази от палещото слънце. Койотито плачеше, но отокът бе нараснал от рамото към шията и под ухото, лицето беше подпухнало и гореше. Хуана нагази във водата. Тя събра малко кафяви водорасли, направи от тях плоска влажна лапа, наложи я на отеклото рамо на детето и този лек с нищо не бе по-лош, а дори бе и по-добър от лековете на доктора. На този лек му липсваше само докторският авторитет, защото беше прост и не струваше нищо. Стомашните колики не се появиха. Вероятно Хуана бе изсмукала навреме отровата от раничката, но не бе успяла да изсмуче заедно с нея своята тревога за първата си рожба. В молитвите ѝ нямаше молба за оздравяването на детето – тя се молеше Кино да намери бисер, с който да платят на доктора за лечението на Койотито. тъй като мислите на хората, които живееха около Залива, бяха също тъй нереални, както миража над него.

Кино и Хуана плъзнаха кануто по брега и когато носят му се потопи във водата, Хуана седна в него, а Кино продължи да го бута, докато то заплава по водата, леко разклатено от една малка вълна. Тогава двамата дружно потопиха двойните весла в морето, кануто забразди водата и засъска от бързото движение. Другите ловци на бисери отдавна бяха излезли в морето. След малко Той ги видя в омарата да се носят вкупом с лодките си над плитчина с бисерните миди.

Слънчевата светлина се процеждаше през водата до самото дъно,

където по камъните, осеяни със счупени, отворени раковини, бяха налепили бисерни миди с къдрави мантии. Това беше плитчината, която преди години бе издигнала краля на Испания между първите владетели в Европа, плитчината, която му бе доставяла средства за водене на война и бе облякла в позлата черквите за спасение на душата му. Сиви миди – с надиплени като поли черупки, с полепнали по диплите на черупките им малки водорасли, по които се катереха дребни раци. Ако в мускулните гънки на такава мида случайно попадне песъчинка, тя предизвиква дразнене и мидата, за да се защити от чуждото тяло, го обвива с пласт гладко емайлово вещество. Щом започне това, мидата не престава да обвива чуждото тяло, докато някоя приливна вълна не го изхвърли от нея или докато не загине самата мида. Цели столетия хората гмуркат под водата, откъсват мидите от морското дъно, разтваря черупките им и търсят песъчинки, облечени с емайлово вещество. Ята риби се навъртат около плитчините с бисерни миди; те ядат хвърлените обратно в морето от ловците миди и кълват блестящите зърна между черупките им. Но образуването на бисери е случайност и такава находка е щастие, леко поощрение от християнския бог или езическите богове, или пък едновременно и от единия, и от другите.

Кино имаше две въжета – едното завързано за тежък камък, а другото за кошница. Той свали ризата и панталоните си и сложи шапката си на дъното на кануто. Водата беше гладка като масло. В едната си ръка Кино взе камъка, а в другата – кошницата, и плъзна крака през борда, а камъкът го завлече на дъното. Въздушните мехури закипяха над него, сетне водата се избистри и той почна да вижда добре. Горе къдравата водна повърхност блестеше като огледало и ловецът виждаше дъната на канутата, връзали се в нея.

Кино се движеше внимателно, за да не размъти водата с тиня или пясък. Той пхна крак през клупа на въжето, завързано около камъка, и ръцете му заработиха бързо, откъсвайки мидите ту една по една, ту по няколко наведнъж. Кино ги слагаше в кошницата. На някои места мидите бяха така здраво залепнали една за друга, че се откъсваха на цели снопчета.

Племето на Кино бе възпяло всичко, което се случваше или съществуваше в живота му. То бе съчинило песни за рибите, за разгневеното и тихото море, за светлината и мрака, за слънцето и луната и тези песни се таяха в съзнанието на Кино и племето му – всички до една, дори забравените. И сега, когато Кино пълнеше своята кошница, в главата му звучеше песен и ритъмът на тази песен беше разтуптяното му сърце, което

черпеше кислород от дъха, задържан в гърдите, а мелодията ѝ – сиво-зелената вода, дребните бързодвижещи се морски животни и ятата риби, които долитаха и отминаваха. Обаче дълбоко в тази песен звучеше друга; полугласно, едва чуто, но непрестанно, нежна, потайна, настойчива, почти заглушавана от основната мелодия: това беше Песента на бисера, който може би ще бъде намерен, тъй като всяка мида, хвърлена в кошницата, може да съдържа бисер. Шансът беше против, но щастието и боговете можеха да бъдат „за“. И Кино знаеше, че там горе, в кануто, Хуана извършва магия с молитвата си; лицето ѝ е неподвижно, мускулите – напрегнати: тя иска да изтръгне щастието насила, да го грабне от ръцете на боговете, защото го ѝ е нужно – отокът на рамото на Койотито трябва да спадне. И тъй като нуждата от това беше голяма и желанието за него – също голямо, тихичката тайна мелодия на бисера, който може би ще бъде намерен, звучеше по-силно това утро. Цели фрази от нея ясно и нежно се вплитаха в Песента на подводния свят.

Гордостта, младостта и силата даваха възможност на Кино без усилие да остава под водата повече от две минути и той работеше, без да бърза, избирайки най-едриите миди. Понеже те бяха обезпокоени, черупките им бяха здраво затворени. Малко вдясно от Кино се издигаше грамада камъни, покрита с млади, още неподходящи за лов миди. Кино заплува към камъните и там под малка издатина видя една много голяма мида. Сама, без другарки. Черупките на тази стара бисерна мида бяха леко отворени, защото я пазеше каменната издатина, и ето че в подобния на устна мускул нещо блесна с ослепителен блясък, след което черупките се затвориха. Сърцето на Кино заби силно и в ушите му оглушително зазвуча мелодията на бисера, който може би ще бъде намерен. Той бавно отлепи мидата и здраво я притисна до гърди. Освободи крака си от въжето, тялото му се издигна на повърхността и черните му коси блеснаха на слънцето. Кино протегна ръка през борда на кануто и сложи мидата на дъното му.

Хуана се наведе над срещуположния борд, когато Кино се качи в лодката. Очите на Кино горяха от вълнение, но следвайки приличието, той измъкна от водата първо камъка, а след това кошницата с миди. Хуана долови вълнението му и престана да го гледа. Не трябва прекалено силно да желаеш нещо. Понякога това прогонва щастието. Желай нещо, но не много силно и бъди много внимателен към християнския бог или към езическите богове. Ала дъхът на Хуана замря. Без ни най-малко да бърза, Кино извади здравия си къс нож. Той погледна замислено кошницата. Може би ще е най-добре да отвори голямата мида накрая. Извади

от кошницата една малка мида, прерязва мускула ѝ, огледа гънките на мантията и хвърли мидата във водата. И в този миг той сякаш за пръв път видя голямата мида. Коленичи на дъното на кануто си, взе я в ръце и внимателно я разгледа. Ръбовете по черупката на мидата блестяха, мейки цвета си от чер до кафяв, а върху нея имаше само дветри малки рачета. Кино не се решаваше да я отвори. Онова, което бе видял, би могло да бъде просто къс от седефената черупка на някоя мида, случайно попаднала там, или пък чиста илюзия. В този Залив с неговата лъжлива светлина илюзиите са повече от реалните неща.

Но Хуана не откъсваше очи от Кино и явно не можеше повече да чака. Сложи ръка върху главата на Койотито, завита с шала.

– Отвори я – тихо каза тя.

Кино ловко пхна ножа между черупките на мидата. Усети как мускулът и се напрегна. Заби ножа по-дълбоко, действайки с него като с лост, разрява мускула, който държеше затворени двете черупки, и отвори мидата. Подобната на устна мантия се сви конвулсивно и след това се отпусна. Кино повдигна мантията и там лежеше той – големият бисер, съвършен като луната. Той поглъщаше светлината, пречистваше я и Я изпускаше обратно със сребристо излъчване. Беше голям колкото яйце на чайка. Беше най-големият в света.

Хуана затаи дъх и тихичко застана. А в главата на Кино зазвуча тайната мелодия на бисера, който може би ще бъде намерен – ясно и омайно, приятно, топло и сладостно, пламенно, радостно и гържестивно. В големия бисер се отразяваха неговите мечти. Кино То отдели от умиращата мида, сложи го на дланта си, затъркаля го по нея и видя, че той е с безупречна форма. Хуана се приближи, за да разгледа по-добре бисера в ръката на Кино – това беше същата ръка, която той бе наранил о портата на доктора, раздраната кожа на ставите и бе станала сивкаво-бяла от морската вода. Хуана инстинктивно отиде до Койотито, който спеше на бащиното си наметало. Тя свали лапата от водорасли и погледна рамото му.

– Кино! – изписка Хуана.

Той откъсна поглед от бисера си и видя, че отокът на рамото на си-на му спада, че отровата напуска тялото на детето. Тогава Кино сви в юмрук ръката си с бисера и не можа да надвие своето вълнение. Отметна глава и нададе проточен вой. Завъртя очи, зави, тялото му се изопна. Хората в другите канута се сепнаха, вдигнаха глави и загребах в надп-реваря към кануто на Кино.

III

Градът прилича на жив организъм. Той има нервна система, глава, рамене, нозе. Градовете се различават един от друг, два еднакви не се срещат. И емоционалният им живот тече с пълен ход. По какъв начин се разпространяват вестите из града, е загадка, която не е лесно да разрешиш. Вестите летят по-бързо, отколкото хлапетата скокват и хукват да ги разпространяват, по-бързо, отколкото жените си ги предават през оградите.

Преди Кино, Хуана и другите рибари да стигнат до колибата на Кино, нервите на града затрептяха и предадоха новината. Кино намерил най-големия бисер на света. Преди запъхтените хлапета да изрекат тези думи, майките им вече знаеха всичко. Вестта бързо обходи колибите и като пенеща се вълна заля града с каменните къщи. Тя стигна до свещеника, който се разхождаше из градината си, всели замисленост в очите му и му напомни, че черквата се нуждае от ремонт. Той се питаше колко би могъл да струва такъв бисер. Питаше се и дали е кръстил детето на Кино, дали е венчал Кино с жена му. Вестта стигна до собствениците на магазините и те погледнаха към мъжките дрехи, продажбата на които не вървеше много добре. Вестта стигна и до доктора, при когото бе една жена – мъчеше я не болест, а старостта, макар нито тя, нито докторът да искаха да признаят това. И когато се изясни кой е този Кино, лицето на доктора стана строго и в същото време приветливо.

– Той е мой клиент – каза докторът. – Лекувам детето му от ухапване на скорпион.

И той леко завъртя очите си, потънали в дебели торбички, и си спомни за Париж. Стаята, в която бе живял там, се появи пред замисления му взор голяма и разкошна, а съжителката му с груби черти – хубаво, добро момиче, макар за нея да не можеше да се каже нито едното, нито другото, нито третото. Докторът устреми поглед нейде в пространството край своята възрастна пациентка и се видя в един парижки ресторант, където келнерът му отваря бутилка вино.

Вестта стигна рано до просящите пред входа на черквата и те доволно се захилиха, тъй като знаеха, че няма по-щедър дарител на милостиня от бедняка, постигнат от неочаквано щастие.

„Кино намерил най-големия бисер на света.“ В малки кантори в града седяха хората, които купуваха бисери от рибарите. Те чакаха в

столовете си да им донесат бисери и веднага след това започваха да се кискат, да спорят, да викат и заплашват, докато стигнеха най-ниската цена, на която рибарят би се съгласил. Но и ниската цена си имаше граница и купувачите не смееха да я преминат, защото имаше случаи, когато отчаяният се рибар си отиваше и подаряваше бисерите си на черквата. А когато пазарлъкът станеше и купувачите оставаха сами, неспокойно зашарваха с пръсти по бисерите и им се искаше те да ги притежават. Защото всъщност купувачите не бяха много – само един, и той държеше тези агенти в различни кантори, за да създаде впечатление, че има конкуренция. Вестта стигна и до канторите на тези агенти и очите им се премрежиха, върховете на пръстите ги засърбяха, в главата на всеки от тях се появи мисълта, че шефът му няма да живее вечно и някой ден той ще заеме неговото място. И всеки от тях си представяше как с известен капитал ще може да започне самостоятелна работа.

Към Кино изведнъж проявиха интерес най-различни хора – такива, които имаха нещо за продаване, и такива, които очакваха помощи. Кино бе намерил най-големия бисер на света. Същността на бисера се смесваше със същността на хората и тази смес отделяше странна, мътна утайка. Всеки човек изведнъж се почувствува свързан с бисера на Кино и този бисер се появи в хорските сънища, размишления, сметки, планове, замисли, желания, нужди, страсти, апетити и само един човек стоеше на пътя към тяхното осъществяване – Кино, тъй че колкото и да е странно, всички го смятаха за свой враг. Вестта повдигна от дъното на града нещо безкрайно черно и зло; черната мътилка приличаше на скорпион, на глада, който усещаш при мириса на храна, или на чувството на самота, което изпитваш, когато любовта ти е несподелена. Отровните жлези на града почнаха да действуват и той подпухна и се изду.

Но Кино и Хуана не подозираха тези неща. Те бяха щастливи и развълнувани и им се струваше, че всички споделят радостта им. Хуан Томас и Аполония наистина се радваха, а нали те бяха частица от света? Привечер, когато слънцето се спусна над планините на Полуострова и потъна в морето, Кино приклепна в колибата си, Хуана седна до него. Колибата бе пълна с техни съседи. Кино държеше големия бисер; той бе топъл и блестеше в ръката му. И мелодията на бисера се сливаше с мелодията на семейството, от което и едната, и другата ставаха по-хубави. Съседите гледаха бисера в ръката на Кино и се чудеха дали такова щастие би могло да се случи на всеки човек.

И Хуан Томас, който бе седнал отдясно на Кино, като негов брат, попита:

– Какво смяташ да правиш сега, когато си богат?

Кино погледна бисера си, а Хуана сведе ресници и покри лицето си с шала, та никой да не забележи как се вълнува. И в мътния блясък на бисера се появи всичко, за което бе мечтал Кино и от което се бе отказал, тъй като то бе неосъществимо. Рибарят видя в бисера как Хуана, Койотито и той стоят и коленичат пред високия олтар, а свещеникът ги венчава, защото сега те ще могат да му платят. Той тихо проговори:

– Ние ще се венчаем... в черквата.

Кино видя в бисера как ще бъдат облечени: Хуана – със съвсем нов, още неомачкан шал и нова, дълга пола, под която се подаваха обувки. Всичко това се виждаше в топлия блясък на бисера. А Кино е с нови, бели дрехи, с нова шапка – не сламена, а от фин чер филц – и краката му са също обути – не със сандали, а с обувки, които се връзват. Пък Койотито! Нямахме друг като него! Той бе облечен със синьо моряшко костюмче от Съединените щати и носеше моряшка шапка – точно такава, каквато Кино бе видял, когато в града пристигна параходче с туристи. Той съзря всичко това в блестящия бисер и каза:

– Ще имаме нови дрехи.

И мелодията на бисера гръмки зазвуча в ушите му като много тромпети.

А после на прелестната сива повърхност на бисера се появиха по-незначителните желания на Кино: харпун вместо онзи, който бе загубил преди година, нов железен харпун с халка на края на дръжката и... мислите му трудно можеха да направят такъв скок – и пушка. Защо не, щом е толкова богат? И Кино видя в бисера друг Кино, Кино с карабина уинчестър в ръце. Това бяха най-смели, сладостни мечти. Устните му нерешително произнесоха:

– Пушка. Може би ще си купя пушка.

Тази пушка преодоля всички препятствия. Да си купи пушка бе невъзможно и щом Кино си представи невъзможното, хоризонтите се разтвориха пред него и той се устреми напред. Казват, че човек никога не е доволен: дайте му това, което желае, и той ще поиска още нещо. Изтъкват го като слабост на човека, но то е едно от най-големите му предимства, което го издига над животните, задоволяващи се с онова, което имат.

Съседите, силно притиснати един до друг в колибата и потънали в мълчание, закимаха в отговор на тези смели мечти. Но отзад някой прошепна:

– Пушка. Той ще си има пушка.

Мелодията на бисера с тържествен звън ехтеше в главата на Кино. Хуана вдигна поглед и широко отвори очи, учудена от куража и въображението на мъжа си. Сега, когато Кино премина тесните хоризонти, в жилите му затече силен електрически ток. В бисера той видя Койотито, седнал на малък чин в училище – Кино бе видял веднъж точно такъв чин, гледайки през една отворена врата. Койотито беше с куртка с бяла яка и широка копринена връзка. И не само това – Койотито пишеше на голям лист хартия. Кино погледна свирепо съседите си.

– Синът ми ще учи в училище – каза той и съседите притихнаха.

Хуана силно пое дъх. Очите и, устремени към Кино, блестяха и тя бързо погледна Койотито, който лежеше на ръцете ѝ, за да се увери дали това би било възможно.

Лицето на Кино пророчески сияеше.

– Моят син ще разтваря и чете книги, ще може да пише и да разбира написаното. Ще научи и цифрите и тогава ще станем свободни хора, защото той ще знае всичко, а от него ще се учим ние. – И Кино видя в бисера как той и Хуана са седнали край малкия огън в колибата им, а Койотито чете от една голяма книга. – Ето какво ще ни даде този бисер – каза Кино.

Той нито веднъж в живота си не беше произнасял толкова думи наведнъж. И в миг се уплаши от многословието си. Пръстите му се сключиха над бисера и загасиха блясъка. Кино се уплаши като всеки човек, когато каже: „Така ще бъде“, без да е сигурен в думите си.

Съседите разбраха, че пред очите им е станало голямо чудо. Те разбраха, че денят, в който Кино намери бисера, ще сложи началото на ново летоброене и че за този ден ще се говори дълги години. Ако всичко, което каза Кино, се сбъдне, те ще разправят как е изглеждал той тогава, какво е казал и как са блестели очите му, и ще добавят: „Кино се бе преобразил. Някаква сила го бе обладала и от този момент започна всичко. Виждате ли какъв човек е станал сега? Сам видях всичко това.“

А ако плановите на Кино се провалят, същите тези съседи ще говорят така: „От този момент започна всичко. Обзе го безумие и той говореше глупави думи. Да ни пази бог от такава беда! Да господ наказва Кино, задето се разбунтува против нашия живот. Ввиждате какво стана с него! Сам видях как разумът го напусна.“

Кино погледна стиснатата си в юмрук ръка и видя засъхналата кръв, образувала корица върху разранените от удара стави.

Смрачаваше се вече. Хуана направи клуп на шала си по-долу от детето, така че то да лежи на бедрото ѝ, отиде до огнището, отрина едно

въгленче, начупи и хвърли върху него няколко клонки и почна да го разпалва. Огнените езичета заиграха по лицата на съседите. Те знаеха, че и за тях е време за вечеря, но не им се искаше да си вървят.

Стана почти съвсем тъмно и огънят, запален от Хуана, хвърляше сенки по стените на колибата, когато се разнесе шепот, който почна да се предава от уста на уста: „Идва отецът... свещеникът идва.“ Мъжете свалиха шапки и отстъпиха от вратата, а жените прикриха с шаловете лицата си и наведоха очи. Кино и Хуан Томас, брат му, станаха. Свещеникът влезе – побелял стар човек със сбръчкано лице и младежки, проницателен поглед. Деца – за такива смяташе той тези хора и се отнасяше към тях като към деца.

– Кино – кротко поде той, – ти носиш името на велик човек, на един от древните църковни писатели. – Това прозвуча като благословия. – Твоят патрон е укротил пустинята и смекчил сърцата на твоите съплеменници. Знаеш ли това? Така е писано в книгите.

Кино бързо погледна главичката на Койотито, легнала на бедрото на Хуана. „Ще дойде ден – помисли си той, – когато това дете ще знае какво има в книгите и какво няма в тях.“ Мелодията на бисера бе стихнала в главата на Кино, а вместо нея сега зазвуча тихо и бавно сутрешната мелодия – напевът на злото, напевът на врага, но този път плахо и слабо. И Кино огледа съседите си, за да разбере с кого от тях е влязла тук тази песен.

Свещеникът заговори отново:

– Казаха ми, че си намерил цяло съкровище – един голям бисер.

Кино разтвори ръка, протегна я и свещеникът едва чуто ахна, слисан от големината и прелестта на бисера. Той каза:

– Надявам се, сине мой, че не ще забравиш да благодариш на този, който ти дари това богатство, и ще го помолиш да те води и в бъдеще.

Кино мълчаливо кимна и вместо него тихо отвърна Хуана:

– Няма да забравим, отче. Сега ние ще се венчаем. Така каза Кино.

Тя потърси с очи одобрението на съседите и те кимнаха тържествено.

Свещеникът каза:

– Драго ми е да чуж, че първите ви мисли са мисли благочестиви Бог да ви благослови, чеда мои.

Той се обърна и тихо тръгна към вратата, а хората отстъпиха да му сторят път

Но пръстите на Кино отново здраво се заключиха над бисера и той недоверчиво се огледа, защото враждебната песен пак зазвуча в ушите

му, заглушавайки напева на бисера.

Съседите един след друг се измъкнаха и разотидоха по колибите си, а Хуана приклепна край огъня и сложи на слабия пламък пръстеното гърне с фасул. Кино отиде до входа и погледна навън. Както винаги, до обонянieto му достигна миризмата на дим от много огнища, той видя мътните звезди и почувствувал влагата на нощния въздух, зави с наметалото носа си. Мършавото куче дойде при него и приветствено затрепера с цялото си тяло като знаме на вятър, но Кино, въпреки че го погледна, не го видя. Той бе прекосил хоризонта и се бе устремил в безлюдното студено пространство отвъд. Чувствуваше се самотен и беззащитен и в песента на шурците, в пискливите звуци на дървесните и в квакането на земноводните жаби му се струваше, че чува мелодията на врага. Кино леко потрепера и по-плътнo зави носа си с края на наметалото. Бисерът бе все още в ръката му, стиснат здраво, и Кино усещаше колко топъл и гладък е той.

Зад гърба на Кино Хуана разплескваше питките, преди да ги сложи в пръстения съд за печене. Кино усещаше зад себе си топлината и сигурността на семейството си и Песента на семейството долиташе оттам като мъркане на котенце. Но сега, изрекъл гласно какво ще бъде бъдещето му, той си го бе създал. Планът е реално нещо и онова, което замисляш, живее в теб. Планът, родил се и вече оформен, става реалност като всички други реални неща – никога не можеш да го унищожиш, но е леко да посегнеш на него. И бъдещето на Кино стана такава реалност, но веднага, щом то бе създадено, се създадоха и силите за унищожаването му. Кино знаеше и това, че боговете не обичат хорските планове и успеха, ако той не е плод на случайност. Знаеше, че боговете отмъщават на човека, постигнал успех със собствените си сили. И знаейки това, Кино се плашеше от плановете си, но тъй като вече ги бе изградил, не можеше да ги унищожи. И за да посрещне атаката, сега се обличаше в броня, която да го защити от целия свят. Очите и разумът му доловиха опасността, преди тя да се появи.

Както стоеше на вратата, Кино видя да се приближават двама души; единият от тях носеше фенер, който осветяваше земята и краката на двамата. Те свиха към отвора в оградата и се запътиха към колибата му. Кино видя, че единият е докторът, а другият слугата, който му беше отворил портата сутринта. Изранените стави на дясната му ръка пламнаха, когато видя кой идва при него.

Докторът каза:

– Не бях в къщи, когато си идвал сутринта. Но сега при първата

възможност идвам да видя детето.

Кино стоеше на прага, препречвайки входа на колибата, и в дъното на очите му бушуваше и пламтеше омраза, примесена със страх, тъй като вековното покорство бе дълбоко заседнало в душата му.

– Детето вече е почти здраво – отсече той.

Докторът се усмихна, но очите му в малките лимфатични торбички не се усмихваха. Той каза:

– Ухапването от скорпион дава понякога, приятелю, неочаквани последствия. Сякаш настъпва явно подобрене и изведнъж, когато никой не очаква – пуф!

Докторът изду устни и шумно изпусна въздуха през тях, показвайки колко скоро може да настъпи краят, после премести малката черна докторска чанта в другата си ръка, за да пада върху нея светлината на фенера, тъй като знаеше, че расата на Кино обича разните инструменти и вярва в тях.

– Понякога – продължи докторът с плавен тон, – понякога на болния му изсъхва крак, ослепява с едно око или става гърбав. О! Зная какво значи ухапване от скорпион, приятелю, зная и да го лекувам.

Кино почувствува как гневът и омразата му се превръщат в страх. Той не разбираше от болести, а докторът може би разбираше. Не бива да противопоставя явното си невежество на възможната вещина на този човек. Кино бе попаднал в капана, в който попадаха винаги съплеменниците му, и нямаше да се освободи, докато не узнаеше какво е написано в книгите и какво няма в тях, както бе вече казал. Не бива да излага на опасност нито живота, нито правото гръбче на Койотито. Той се отдръпна встрани и пусна доктора и слугата му в колибата.

Хуана стана от мястото си край огъня, отстъпи в ъгъла и прикри лицето на детето с ресните на шала. А когато докторът се приближи до нея и протегна ръка, тя здраво притисна Койотито до гърдите си и погледна Кино, по лицето на когото пробягваха отблясъците от огъня.

Кино кимна и едва тогава тя позволи на доктора да вземе детето.

– Свети ми – каза докторът и когато слугата вдигна фенера, той хвърли бегъл поглед към раната на рамото на детето. Замисли се за миг, а после повдигна клепача на Койотито и погледна очната ябълка. Поклати глава, а Койотито се дърпаше. – Така си и мислех – рече докторът. – Отровата е проникнала дълбоко и скоро може да се прояви. Ела да видиш! – Той задържа повдигнатия клепач. – Виж – посиняло е. – И Кино с безпокойство забеляза, че очната ябълка на Койотито е наистина леко посиняла. А кой знае, но би тя си е била винаги такава. Но капанът беше

поставен.

не пося да рискува. Подпухналите очи на доктора се насълзиха.

– Ще му дам нещо; може би то ще надвие отровата – каза той и подаде детето на Кино.

След това извади от чантата си малко шишенце с бял прах и капсула от желатин. Напълни капсулата, затвори я и после сложи първата капсула в друга, по-голяма. По-нататък той свърши всичко много изкусно: взе детето от Кино и като хвана с два пръста долната му устна, отвори устата му; дебелите пръсти пхнаха капсулата в самия край на езика, така че Койотито да не може да я изплюе, а после докторът взе малката стомна с пулк, даде на детето да пийне и това бе всичко. Той отново погледна очната ябълка, изду устни и сякаш се замисли. Накрая подаде детето на Хуана и се обърна към Кино:

– Мисля, че до един час отровата ще се прояви. Може би лекарството ще облекчи болките на детето, но след час ще дойда пак. Ако съм дошъл навреме, ще го спася.

Докторът дълбоко въздъхна и излезе от колибата, а слугата му с фенера го последва.

Сега Хуана държеше детето под шала си и се взираше в него с безпокойство и страх. Кино се приближи до нея, повдигна шала и също се взря в Койотито. Той протегна ръка, за да повдигне клепача, и чак тогава забеляза, че бисерът е още в ръката му. Приблужи се до сандъка край стената и извади от него едно парцалче. Уви бисера в парцалчето, отиде в един ъгъл на колибата, изкопа с пръсти малка дупка в пръстения под, сложи бисера в дупката и я зарина, така, че нищо да не се забелязва. После се върна до огъня, където, без да сваля очи от лицето на Койотито, седеше Хуана.

Като се прибра в къщи, докторът се отпусна в своето кресло и погледна часовника си. Слугите му поднесоха лека вечеря – шоколад, сладки и плодове, и той се взря недоволено в храната.

В колибите на съседите на Кино за пръв път се заговори за това, което дълго щеше да бъде тема на всички разговори. Съседите си показваха с палци колко голям е бисерът и с леки, гальовни движения на ръцете се мъчеха да предадат колко прекрасен е той. Отсега нататък те много внимателно щяха да следят Кино и Хуана, за да разберат дали богатството не им е замаяло главите, защото то замайва главите на всички. Съседите знаеха защо е отишъл докторът у Кино: той зле се прикриваше и всички много лесно си обясняваха постъпките му.

Навън в устието голямо стадо дребни риби блестеше и пореше

водата, бягайки от стадо големи риби, което го преследваше, за да го изяде. И хората в тръстиковите колиби чуваха как малките риби със свистене разсичат вълните и как големите шумно пляскаат във водата по време на хищническото изстребление. Над Залива се издигаха изпарения и храстите, кактусите и ниските дървета бяха покрити със солени капки. По земята пробягваха мишки, а малки нощни ястреби безшумно ги преследваха.

Мършавото черно кученце със светли вежди се приближи до входа на колибата на Кино и надникна вътре. То така силно завъртя опашка, че задницата му щеше да се откъсне, и едва не падна, когато Кино го погледна, но щом Кино отвърна очи от него, то се успокои. Кученцето не влезе в колибата, а гледаше с голямо любопитство от мястото си как Кино яде фасул от малкия пръстен съд, как обира всичко по гърнето с една питка, как изяжда питката и полива вечерята с глътка пулк.

Като се нахрани, Кино почна да си свива цигара. Тогава Хуана силно извика:

– Кино!

Той стрелна очи към жена си, стана и бързо се приближи до нея, защото откри ужас в очите ѝ. Погледна надолу, но нищо не можа да види в силния полумрак. Подритна купчина съчки в огнището, за да се разгори огънят, и тогава пламъците осветиха главичата на Койотито. Лицето на детето беше червено, гърлото конвулсивно потрепваше, от устата течеше гъста слюнка. Стомашните колики започнаха и Койотито бе много зле.

Кино коленичи до жена си.

– Право каза докторът – рече той; рече го и на себе си, и на жена си, защото мислите му бяха все още сурови, недоверчиви и той все още не бе забравил белия прах Люлеейки се встрани, Хуана жално запя малката песен на семейството, сякаш с нея можеше да прогони опасността, а детето повръщаше и се гърчеше в ръцете ѝ. Кино бе изцяло във властта на съмненията и напевът на злото бръмчеше в главата му, почти заглушвайки песента на Хуана.

След като изпи шоколада си, докторът лапна трохите от сладките. Изтри пръстите си с кърпа, погледна часовника си, стана и взе малката си чанта.

Веста, че детето се е почувствувало по-зле, бързо обходи колибите, защото след глада болестта е най-страшният враг на бедняците. Някои тихо казваха:

– Както виждате, по стъпките на успеха вървят жестоките му

другари.

И бедняците клатеха глави, ставаха и тръгваха към колибата на Кино.

Завили носовете си, съседите бързаха в тъмнината и скоро отново изпълниха колибата на Кино. Те стояха, вираха се, разменяха си по няколко думи за това, колко е тъжно, че такава беда се случва в ден на радост, и добавяха:

– Всичко е в ръцете на бога.

Старите жени седнаха до Хуана и се мъчеха да ѝ помогнат или поне да я утешат.

Докторът бързо влезе в колибата, съпроводен от своя слуга. Той разгони стариците като пилци. Взе детето, прегледа го и опипа главата му.

– Отровата се проявява – каза докторът. – Но аз ще я надвия. Ще се опитам да направя всичко, каквото мога.

Той поиска чаша вода и капна в нея три капки амоняк, после разтвори устата на детето и изля течността в гърлото му. Койотито силно заплака, пръскайки слюнки, а Хуана го гледаше като обезумяла. Докато вършеше това, докторът отсече:

– За щастие аз умея да лекувам от ухапване на скорпион, иначе...

И той сви рамене, давайки с това да се разбере какво би станало в противен случай.

Но Кино, изпълнен с подозрения, не сваляше очи от разтворената чанта на доктора, където се виждаше шишенцето с белия прах. Лекаполека коликите спряха и Койотито се успокои в ръцете на доктора. А после детето дълбоко въздъхна и се унесе в сън, тъй като бе много изтощено от повръщането.

Докторът даде Койотито в ръцете на Хуана.

– Сега му стана по-добре – каза той. – Спечелих битката. И Хуана го погледна с благоговение.

Докторът вече затваряше чантата. Той попита Кино:

– Кога смяташ, че ще можеш да ми платиш? Той каза това дори любезно.

– Като продам бисера, ще ти платя – отговори Кино.

– Ти имаш бисер? Хубав ли е? – полюбопитствува докторът. И тук в разговора се намесиха в хор съседите.

– Той намери най-големия бисер на света – завикаха те и склучили палци и показалци, показваха колко е голям бисерът.

– Кино ще бъде богаташ – продължаваха съседите. – Такъв бисер

никой не е виждал.

Докторът се престори на учуден.

– За пръв път чувам това. А на сигурно място ли го държиш? Ако искаш, мога да го пазя в касата си.

Кино притвори очи и стисна зъби.

– Мястото е сигурно – каза той. – Утре ще продам бисера и ще ви платя.

Докторът сви рамене, но съзливите му очи не се откъсваха от очите на Кино. Той знаеше, че бисерът е заровен в колибата, и очакваше стопанинът да погледне натам.

– Ще бъде много жалко, ако ти откраднат бисера, преди да го продадеш – рече докторът и забеляза, че Кино неволно хвърли поглед към пода до страничната подпора на колибата.

Когато той си излезе и съседите неохотно се разотидоха, Кино седна край тлеещите в огнището въгленчета и се вслуша в нощните шумове – лекия плисък на малките крайбрежни вълни и далечния кучешки лай, лъха на ветреца по покрива на колибата и тихите гласове на съседите в колибите от клони. Защото тези хора не спяха непрекъснато до сутринта, те се събуждаха от време на време, почваха да говорят и пак заспиваха. След малко Кино стана и отиде до вратата на колибата.

Той подуши бриза, послуша се дали някой не се приближава тихо или пълзешком и очите му зашариха в нощната тъма, тъй като напевът на злото звучеше в главата му, а в сърцето му царяха гняв и уплаха. Като се огледа и послуша в нощта, Кино се върна до мястото, където бе заровил бисера, изкопа го, вдигна рогозката, на която спеше, изкопа друга малка дупка в пръстения под, сложи бисера в нея и го зарови.

А Хуана, седнала до огнището, го гледаше с недоумяващ поглед и когато той зарови бисера, го попита:

– От кого се страхуваш?

Кино затърси думи, с които да изрази точния отговор и най-сетне каза:

– От всички.

И почувствува, че го обвива твърда защитна броня.

След малко двамата легнаха на рогозката и тази нощ Хуана не сложи детето в сандъчето му, а го приласка в обятията си и зави лицето му с шала. Скоро в огнището един след друг угаснаха всички въглени.

Главата на Кино гореше дори насън и той сънуваше, че Койотито се е научил да чете и че сега синът на неговото племе ще разкаже на баща си истината за всички неща. Койотито четеше книга – голяма

колкото къща а буквите й бяха колкото кучета и думите скачаха и играеха по страниците й. А после върху книгата падна мрак и веднага след това зазвуча напевът на злото. Кино неспокойно се заобръща в съня си и Хуана отвори очи. Кино се събуди, злият напев още пулсираше в него и той лежеше в тъмнината, наострил уши.

От ъгъла на колибата долетя шум – толкова тих, че можеше да се сметне за измама на слуха – леко, потайно движение, стъпка върху пръстения под, почти недоловимо съдържано дишане. Кино затаи дъх, за да чува по-добре и знаеше, че и тъмното нещо, вмъкнало се в колибата му, също е затаило дъх, за да чува по-добре. Известно време от ъгъла на колибата не долетя никакъв шум. Кино бе готов да реши, че ушите му са го излъгали. Но ръката на Хуана предупредително се плъзна по тялото му и в този момент шумът се разнесе отново: тих шум на стъпки по сухия под и дращене на пръсти по него.

В гърдите на Кино забушува смъртен страх, а след страха както винаги – гняв. Ръката му се плъзна към гърдите, където висеше на шнур ножът му, той скочи като разярена котка и размахвайки ножа, се хвърли към тъмното нещо, затаило се в ъгъла на колибата. Кино напипа някаква дреха, замахна с ножа, но не улучи, отново замахна и тогава усети как ножът му разпра дрехата, а сетне сякаш мълния проряза главата му и той изпита непоносима болка. Чу се само леко шумолене край входа на колибата и бързо отдалечаващи се стъпки, после се възцари тишина.

Кино усети, че по челото му се стича топла кръв и чу Хуана, която викаше: „Кино! Кино!“ В гласа й звучеше ужас. Тогава той почувствува, че го обхваща ледено спокойствие също тъй бързо, както пред малко го бе обзел гневът, и каза:

– Нищо ми няма. Сянката си отиде.

Кино пипнешком се върна до розоката. Хуана вече шеташе край огъня. Тя изрови един въглен от пепелта, накъса дребни парчета царевична шума, хвърли ги в огнището и разпали малкия огън, чиято бледа светлина заигра в колибата. След това Хуана измъкна от едно тайно място парченце осветена свещ, запали я от огъня и я сложи на един от камъните на огнището. Тя вършеше всичко това бързо и през цялото време си тананикаше. После натопи края на шала си във вода и изтри кръвта от наранената глава на Кино. „Дребна работа“ – каза Кино, но очите и гласът му бяха сурови и студени и черна ненавист се надигаше в душата му.

Сега напрежението, което растеше в Хуана, избликна и устните й се изтъниха.

– Това нещо ни носи зло – извика с твърд глас тя. – Този бисер е като грях! Той ще ни погуби. – Гласът ѝ звучеше пискливо. – Хвърли го, Кино! Да го строшим с камъните на огнището! Да го заровим и да забравим мястото! Да го хвърлим обратно в морето! Той ни донесе зло. Кино, съпруге, той ще ни погуби! – На светлината на огъня устните и очите ѝ издаваха страха ѝ.

Но лицето на Кино беше твърдо и умът и волята му – също твърди.

– Това е единствената ни възможност – каза той. – Нашият син трябва да учи в училище. Той трябва да счупи гърнето, чиито пленници сме ние.

– Бисерът ще погуби всички нас! – извика Хуана. – Дори нашия син!

– Мълчи! – каза Кино. – Не говори повече! Утре сутринта Ще продадем бисера и тогава злото ще си отиде и ще остане само доброто. Сега мълчи, жено!

Черните му очи гледаха сърдито малкия огън и за пръв път той осъзна, че ножът е още в ръцете му, вдигна острието му, погледна го и видя тънка ивица кръв по стоманата. За миг Кино сякаш се поколеба дали да изтрие острието от панталоните си, но след това заби ножа в земята и така го изчисти.

Петлите закукуригаха някъде далеч, въздухът се постопли, скоро щеше да се съмне. Утринният вятър бърчеше водата в устието и шепнеше в листата на манговите дървета, а малките вълни припряно се биеха о каменистия бряг. Кино вдигна рогозката, изкопа бисера, сложи го пред себе си и го загледа.

Красотата на бисера, който проблясваше и сияеше на светлината на малката свещ, поразяваше ума му. Бисерът бе тъй хубав, тъй нежен и от него долиташе напевът му – напев, изпълнен с обещания и наслада, гаранция за бъдещето, за удобство, за сигурност. Топлото му излъчване беше като компрес срещу болестите и опора срещу обидите. Бисерът затваряше вратите пред глада. Като го гледаха, очите на Кино станаха по-нежни, а лицето му се успокои. Той виждаше малкото отражение на свещта върху нежната повърхност на бисера и чу отново в ушите си приятния напев на подводното царство, музиката на разсеяната зелена светлина на морското дъно. Хуана, поглеждалки тайно към мъжа си, видя как той се усмихва. И тъй като те бяха в известен смисъл едно същество и една цел, Хуана също се усмихна.

И започнаха този ден с надежда.

IV

Чуден е начинът, по който малкият град следи и самия себе си, и всичките си жители. Ако всеки мъж, жена, голямо или малко дете посътства според установения ред и се придържа към него, не нарушава обичаите, не се различава от никого, не прави опити да излезе от установените рамки, не страда от никаква болест и не заплашва с нищо спокойствието и душевния мир на града или пък равномерния ход на живота в него, тогава този жител може да изчезне и никой да не чуе повече нищо за него. Но щом някой се отклони от обичайния начин на мислене или от установения и изпитан ред, нервите на града затрептят трескаво и съобщението почва да се предава по цялата му мрежа. И тогава всеки човек се свързва с цялото – с града.

Така в Целия Ла Пас рано сутринта стана известно, че същия ден Кино възнамерява да продаде бисера си. Това бе известно на съседите му в колибите от клони, на рибарите – ловци на бисери, на собствениците на китайските бакалници; това стана известно и в черквата, защото момчетата – прислужници в олтара – си шепнеха за него. Мълвата достигна и до монахините; просяците пред вратата на черквата говореха също за това, защото щяха да получат малка част от първите плодове на успеха. Малките момчета научиха новината с вълнение, но повечето от купувачите на бисери също я знаеха и когато денят настъпи, всеки купувач на бисери седеше сам в кантората си с малката си черна кадифена табличка, търкаляше бисерите с върховете на пръстите си и мислеше за своето участие в предстоящата сделка.

Предполагаше се, че купувачите на бисери действуват самостоятелно, предлагайки различни цени за бисерите, които им донасят рибарите. Някога е било наистина така. Но това не бе доходен метод, защото често в разгара на пазарлъка за някой хубав бисер рибарите получаваха много висока цена. Това беше разточителство и не биваше да намира поощрение. Сега имаше само един купувач на бисери с много агенти и хората, които седяха в канторите си и чакаха Кино, знаеха каква цена да му предложат, докде да наддават и какъв метод да приложи всеки от тях. Въпреки че тези хора нямаше да получат нищо повече от заплатите си, те бяха развълнувани и това вълнение бе чисто професионално – щом задачата на един човек е да установи някаква цена, той би могъл да се радва и да изпитва удоволствие, когато я смъкне колкото може по-

ниско. Защото всеки човек в света се стреми да изпълни колкото може по-добре задачата си и никой не върши това нито на йота по-зле, отколкото позволяват възможностите му, независимо какво мисли за тази задача. Купувачите на бисери бяха далеч от мисълта да получат някаква материална облага от това, някаква похвала или повишение, но купувачът на бисери си остава купувач на бисери и изпитва превъзходство над колегите си и най-голямо щастие, когато купува на най-ниската цена.

Тази сутрин жълтото слънце палеше немилостиво; от устието и Залива се издигаха изпарения и увисваха като мътни сребристи шарфове във въздуха, а трептящият въздух създаваше измамни гледки. На север от града се виждаше мираж – планина, която беше на повече от двеста мили оттук; високите ѝ склонове бяха обрасли с борове, а над тях се издигаше голям каменист връх.

На утрото на същия ден канутата си стояха наредени по брега; рибарите не бяха излезли на лов за бисери, защото се очакваше голямо събитие и предстояха много интересни неща, когато Кино тръгне да продава големия бисер, а рибарите искаха да ги видят. В колибите край брега съседите на Кино останаха дълго на закуска – те си говореха за това, какво биха направили, ако намереха такъв бисер. Един мъж каза че ще го даде като подарък на папата в Рим. Друг каза, че ще купи причастие за семейството си за хиляда години. Трети смяташе, като получи парите от продажбата, да ги раздели между бедните в Ла Пас; четвърти изброи всички добри Дела, които могат да се извършат с парите от продажбата на бисера: какви милосърдни постъпки, благодеяния и каква материална помощ може да се окаже с тях. Всички съседни бяха уверени, че неочакваното богатство няма да замае главата на Кино, няма да го направи както останалите богаташи, няма да го превърне в лаком, зъл и студен човек. Защото Кино беше обичан от всички и щеше да бъде срамно, ако бисерът го погуби.

А и тази добра жена Хуана, и това хубаво дете Койотито, и всички техни бъдещи деца! Колко жалко ще е бисерът да погуби цялото семейство!

За Кино и Хуана тази сутрин нямаше равна на себе си и можеше да се сравни само с деня, в който се бе родил Койотито. Спрямо този ден щяха да се определят всички останали дни. И тъй, двамата щяха да казват: „Това стана две години, преди да продадем бисера“, или „Това стана шест седмици, след като продадохме бисера“. Чувствайки важноста на този ден, Хуана реши, че може да махне с ръка на всичко, и облече Койотито с дрехите, които бе приготвила за неговото кръщение – когато

тя и Кино щяха да намерят пари за това. Разчеса и оплете косите си и завърза краищата на плитките си с две малки червени панделки, облече сватбената си пола и сложи корсета. Слънцето се беше издигнало високо в небето, когато Кино и Хуана бяха готови. Орфаните бели дрехи на Кино най-после бяха почистени – последен ден, в който той носеше орфаните дрехи. Утре или следобед щеше да си купи нови.

Съседите, които наблюдаваха вратата на Кино през пролуките на колибите си, бяха също облечени и готови. Никой от тях не се стесняваше да придружи Кино и Хуана, когато тръгнат да продават бисера. Това събитие се очакваше, то беше като исторически момент и те трябваше да бъдат луди, за да не последват щастливците. Това щеше да се сметне едва ли не за признак на неуважение. Хуана сложи грижливо шала си на главата, надипли един от дългите му краища под десния си лакът и го насъбра с дясната ръка тъй, че под ръката ѝ се образува нещо като люлка и в тази малка люлка тя тури Койотито в такова положение, че да може да види и дори да запомни всичко. Кино наложи голямата си сламена шапка и я попипа с ръка, за да види дали е сложена добре – не килната назад или встрани като шапката на някой лекомислен, неженен, безгрижен мъж, не и хоризонтално, както би я носил един възрастен човек, а наведена малко напред, за да изрази предизвикателност, сериозност и енергичност. Много нещо може да се разбере по една леко наведена напред мъжка шапка. Кино пхна крака в сандалите и опъна каишките върху петите си. Той уви големия бисер в едно старо меко парче еленова кожа и го сложи в малка кожена торбичка, а торбичката пхна в джоба на ризата си. Сгъна грижливо наметалото си и го надипли, така че то образува тясна ивица над лявото му рамо, и с това и тримата бяха вече готови.

Кино прекрачи с достойнство прага на колибата си и Хуана го последва с Койотито на ръце. Когато пое на заливаната от морето улица на града, съседите започнаха да се присъединяват към тях. Къщите забълваха хора, из вратите заизхвъркваха деца. Но тъй като случаят бе сериозен, само един човек крачеше до Кино – това беше брат му Хуан Томас.

Хуан Томас предупреждаваше брат си:

- Трябва да внимаваш да не те измамат – казваше му той.
- Ще бъда много внимателен – съгласяваше се Кино.

– Ние не знаем какви цени плащат другаде – рече Хуан Томас. – Как можем тогава да разберем коя цена е добра, щом не знаем какво можем да получим от купувачите на бисери на друго място!

– Прав си – отвърна Кино, – но как можем да научим това? Ние сме тук, а не на друго място.

Колкото повече приближаваха града, толкова по-голяма ставаше тълпата зад тях, а Хуан Томас, обзет от безпокойство, говореше:

– Още преди да се родиш, Кино – рече той, – старите намислили начин да получат повече пари за бисерите си. Те намислили, че ще е по-добре, ако имат агент, който да събира всички бисери, да отива в столицата, да ги продава там и да получава само своя дял от печалбата.

Кино кимна.

– И тъй, те избрали такъв човек – продължи Хуан Томас, – дали му бисерите си и го изпратили за столицата. И сетне никой не го чул, ни видял и бисерите пропаднали. След това избрали друг човек, изпратили и него, но и него никой не чул, ни видял. Затова се отказали от тази идея и възприели пак стария начин.

– Зная – рече Кино. – Чух го от свещеника. Добра идея, но била против религията и отецът обясни много хубаво това. Загубването на бисерите било наказание за тези, които се опитвали да напуснат мястото, където живеят. И отецът изясни, че всеки мъж и жена е войник, пратен от бога да пази някое място от замъка на вселената. Някои хора са по високите бойници, други – дълбоко сред мрака на стените. Но всеки трябва да остане верен на поста си и да не го напуска, защото замъкът е застрашен от атаките на ада.

– Чувал съм тази негова проповед – каза Хуан Томас, – той я произнася всяка година.

И както вървяха, братята се погледнаха малко изкосо, както те, техните деди и прадеди бяха правили в продължение на четиристотин години – от деня, в който първите чужденци бяха дошли с доводи и власт и барут, който да поддържа доводите и властта. През тези четиристотин години съплеменниците на Кино бяха научили само една отбрана – леко присвиване на очите, леко налягане на устните и отстъпление. Нищо не можеше да разруши тази стена и те можеха да останат невредими зад нея.

Цялата процесия имаше тържествен вид, защото участници в нея чувствуваха важността на този Ден и всички деца, които искаха да се бият, да пишат, да викат, да си крадат шапките и да си рошат косите, биваха сгълчавани от родителите си. Толкова важен бе този ден, че и един старец дойде да гледа, яхнал здравите рамене на племенника си. Процесията отмина колибите от клони и навлезе в града с каменните къщи, където улиците бяха малко по-широки и където край постройките

имаше тесни тротоари. И както преди, просяците се присъединиха, когато шествието мина край черквата; бакалите го наблюдаваха от вратите на магазините си; посетителите на малките кръчми излязоха навън и собствениците затвориха кръчмите и се присъединиха към шествието. А слънцето сипеше лъчите си върху улиците на града и дори най-малките камъни хвърляха сянка.

Вестта за приближаването на процесията изпревари самата процесия и в малките мрачни кантори купувачите на бисери застанаха нащрек и се оживиха. Те извадиха на бюрата си книжа, за да създадат впечатление, че работят, когато Кино се появи, и прибраха бисерите си, защото не е хубаво един лош бисер да стои редом с много красив. А те знаеха, че бисерът на Кино е хубав.

Канторите на купувачите на бисери бяха струпани в една тясна улица; те бяха с решетки на прозорците отвън и с жалузй отвътре и светлината се процеждаше само през пролуките между дъсчиците, така че вътре винаги цареше мек полумрак.

В една от тези кантори седеше в очакване на бисера флегматичен мъж. Лицето му бе бащинско и смирено, а очите блестяха от дружелюбност. Той поздравяваше всеки с „добро утро“, тържествено се ръкуваше с всички, бе весел човек, който знае всички вицове и който все пак често изпада в меланхолия, защото, както се смее, може да си спомни за смъртта на своята леля и очите му да овлажнеят от тъга по нея. Тази сутрин този мъж бе сложил едно цвете във вазата на бюрото си, единствен огненочервен хибискус, и вазата бе поставена до черната табличка за бисери пред него – тя имаше кадифени ивици. Той бе гладко обръснат – чак до сините корени на брадата си, – ръцете му бяха чисти и ноктите лакирани. В утрото вратата му стоеше отворена и той си мрънкаше под носа някаква песен, а дясната му ръка си играеше ловко с една монета, като правеше разни фокуси с нея. Купувачът на бисери търкаляше монетата назад-напред по ставите на пръстите си и тя ту се появяваше, ту изчезваше в дланта му, ту се въртеше, като подскачаше нагоре, проблясвайки, след което тутакси изчезваше, без човекът дори да следи с очи фокуса. Пръстите му вършеха всичко механично, точно, а той само мрънкаше тихо и поглеждаше към вратата. В този миг купувачът чу шума от стъпки на приближаващата се тълпа, пръстите на дясната му ръка се задвижиха още по-бързо и когато фигурата на Кино се появи на вратата, монетата блесна и изчезна.

– Добро утро, приятелю – каза набитият мъж. – Какво мога да направя за теб?

Кино се взря в полумрака на малката кантора, защото очите му не бяха свикнали със слабата светлина вътре. А очите на купувача станаха стъклени, жестоки и неподвижни като очите на ястреб, докато останалата част от лицето му се усмихваше приветливо. И тайно, зад бюрото, дясната му ръка продължаваше да си играе с монетата.

– Имам бисер – рече Кино.

Хуан Томас, който се беше изправил до него, изпухтя едва чуто, недоволен от съдържаните думи на Кино. Съседите занадничаха на вратата, а няколко малчугани се покатериха по пречките на прозореца и загледаха оттам. Други малки момчета, застанали на четири крака, наблюдаваха сцената край нозете на Кино.

– Бисер ли казваш? – рече купувачът. – Понякога ми носят цяла дузина. Нищо, дай да видя този бисер. Ще го оценим и ще ти дам най-добрата цена. – А пръстите му с главоломна бързина премятаха монетата.

Сега Кино инстинктивно осъзна какво трябва да прави. Той бавно извади кожената торбичка, бавно измъкна от нея мекото мръсно парче еленова кожа, после търкулна големия бисер в черната кадифена табличка и мигом очите му се спряха върху лицето на купувача. Но там не се появи никакъв признак на интерес, никакво движение, лицето не се промени, а скритата зад бюрото ръка направи грешка, монетата се запъна в една става и безшумно се плъзна в скута на купувача. А пръстите зад бюрото се свиха в юмрук. Когато дясната ръка напусна укритието си, показалецът ѝ докосна големия бисер, търкулна го по черното кадифе, хвана го с палец и показалец, поднесе го към очите на купувача и го завъртя във въздуха.

Кино затаи дъх, съседите му също и назад по тълпата се разнесе шушукане:

– Той го разглежда... Още не е спомената никаква цена... не са говорили още за цената.

Сега ръката на купувача се бе превърнала сякаш в жив човек. Тя подхвърли големия бисер в табличката, показалецът го тласна, перна го – той се гавреше с него, – а върху лицето на купувача се появи горчива и презрителна усмивка.

– Съжалявам, приятелю – каза той и леко повдигна рамене, за да покаже, че не е виновен за лошия шанс на Кино.

– Но този бисер е много скъп – рече Кино.

Пръстите на купувача тласнаха презрително бисера и той отскочи и се удари меко о ръба на кадифената табличка.

– Нали си чувал за лъжливо злато⁵ – продължи купувачът. – Този

бисер е като лъжливо злато. Той е много голям. Кой ще го купи? Такива неща не се продават. Той е само рядкост. Съжалявам. Ти си мислил, че е много скъп, а той е само рядкост.

Сега на лицето на Кино се появи смущение и печал.

– Това е най-големият бисер на света! – извика той. – Никои не е виждал досега такъв бисер.

– Напротив – каза купувачът, – той е голям и груб. Представлява интерес само като рядкост; може би някой музей ще го вземе за своята колекция от раковини. Мога да ти дам, да кажем, хиляда песи.

Лицето на Кино стана мрачно и разярено.

– Бисерът струва петдесет хиляди! – рече той. – Вие знаете това. Искате да ме измамите!

И купувачът долови тихия ропот на тълпата, когато тя чу предложената от него цена. Той усети леки тръпки на страх.

– Недей да виниш мен – каза бързо той. – Аз съм само оценител. Питай другите. Иди в техните кантори и им покажи бисера си – или по-добре те да дойдат тук, та да видиш, че не сме се наговорили. Момче! – извика купувачът. И когато прислужникът му надникна от задната врата, той продължи: – Момче, иди при този, при онзи и при едикого си! Помоли ги да прескочат тук, но не им казвай за какво ги викам. Кажим им само, че ще бъда много доволен, ако дойдат. – И дясната му ръка се пхна зад бюрото, измъкна друга монета от джоба му и тя се затъркала напред-назад по ставите на пръстите.

Съседите на Кино зашушукаха. Те се бяха страхували от нещо подобно. Бисерът беше голям, но имаше особен цвят. Те подозираха още отначало, че може да се случи това. Пък и в края на краищата хиляда песи е доста добра цена. Тя е сравнително голямо богатство за един човек, който не е богат. Защо Кино да не вземе хиляда песи? До вчера той нямаше нищо.

Но лицето на Кино бе напрегнато и сурово. Той усети как щастието му се изплъзва, как около него се въртят вълци и кръжат хищни птици. Усети как обръчът на злото се затяга и бе безпомощен да се брани. Чу в ушите си злия напев. А големият бисер блестеше върху черното кадифе така, че купувачът не можеше да откъсне очи от него.

Тълпата на вратата се залюля, раздели и пропусна тримата купувачи на бисери. Тя сега мълчеше, боейки се да не пропусне някоя дума, да не изтърве от поглед някой жест или изражение. Кино също мълчеше и

---

5. Лъжливо злато – руда, подобна на златото, пирит. – Б. пр.

стоеше нашрек. Той усети как някой леко го дръпна отзад, обърна се, погледна Хуана в очите и тогава силата му се възвърна.

Купувачите нито се гледаха, нито гледаха бисера. Човекът зад бюрото каза:

– Определих цената на този бисер. Собственикът се съмнява в нея. Ще ви помоля да разгледате това... това нещо и да дадете своите предложения. Обърни внимание – рече той на Кино, – аз не споменах каква цена съм предложил.

Първият купувач, мършав и жилив, се престори, че чува за този бисер за пръв път. Той го взе, затъркаля го бързо между палеца и показалеца и после презрително го хвърли обратно в табличката.

– Не ме включвайте в оценката – каза той сухо. – Няма да дам никакво предложение. Този бисер не ми трябва. Това не е бисер, а изрод. – Тънките му устни се изкривиха презрително.

Сега вторият купувач – дребен човек с плах, тих глас – взе бисера и внимателно го разгледа. Той измъкна едно увеличително стъкло от джоба си и пак разгледа бисера. Сетне тихо се размя.

– По-хубавите бисери са направени от гладко вещество – рече той. – Зная тези неща. Този е крехък и шуплест, той ще изгуби цвета си и ще умре след няколко месеца. Виж... – И подаде увеличителното стъкло на Кино, показва му как да си послужи с него и Кино, който никога не бе виждал бисер под лупа, се изненада от странната му повърхност.

Третият купувач взе бисера от ръцете на Кино.

– Един от моите клиенти ще го хареса – каза той. – Предлагам петстотин пени и може би ще го продам на клиента за шестстотин.

Кино бързо се пресегна и сграбчи бисера от ръката му. Уви го в еленовата кожа и го пхна под ризата си. Човекът зад бюрото рече:

– Зная, че ще изляза глупак, но поддържам първото си предложение. Държа на хиляда. Какво правиш! – попита той, когато Кино скри бисера.

– Мамите ме! – извика яростно Кино. – Няма да продам тук бисера си! Ще отида чак в столицата!

При тези думи купувачите бързо се спогледаха. Те разбраха, че са прекалили; знаеха как ще си изпатят за тази несполука и затова човекът зад бюрото бързо каза:

– Добре, предлагам хиляда и петстотин.

Но Кино вече си пробиваше път през тълпата. Бръмченето на гласовете достигаше смътно до слуха му, буйната му кръв биеше в ушите, той кипеше от яд и крачеше напред. Хуана го следваше, ситнейки бързо.

Когато настъпи вечерта, съседите в колибите от клони седнаха да вечерят царевични питки и фасул и заговориха за голямото събитие, станало сутринта. Те не бяха сигурни дали бисерът наистина е хубав, никога не бяха виждали друг такъв и мислеха, че може би купувачите знаят по-добре от тях как да го оценят.

– И забележете – казваха съседите. – Купувачите не спореха за цената. Всеки от тримата каза, че бисерът не струва нищо.

– Ами ако са се наговорили предварително?

– В такъв случай сме били мамени цял живот.

Някои спореха и казваха, че може би е щяло да бъде по-добре Кино да се съгласи да продаде бисера за хиляда и петстотин пени. Това са много пари, повече, отколкото той е виждал някога. Може би Кино е кръгъл глупак. А ако той наистина отиде в столицата и не намери купувач за бисера си? Никога не ще преживее това.

И сега, казваха страхливите, като отказа, купувачите няма да искат да купуват нищо от него. Може би Кино сам си сложи главата в торбата и се погуби, мислеха те.

А други казваха, че Кино е смел и решителен мъж; той е прав. От неговата смелост може би ще имат полза всички. Те се гордееха с Кино.

А Кино седеше в колибата си на рогазката, обзет от мрачни мисли. Той бе заровил бисера си под един от камъните на огнището и дълго гледа плетката на рогазката, без да откъсва очи от нея, докато тя затанцува в главата му. Бе загубил един свят и не бе спечелил друг. И бе уплашен. Никога в живота си не се бе отделял от дома си. Боеше се от непознати хора и от непознати места. Изпитваше ужас от онова непознато чудовище, което се наричаше „столица“. То се намираще отвъд морето и планините, на повече от хиляда мили⁶, и всяка непозната ужасна миля го плашеше. Но Кино бе загубил стария си свят и трябваше да заживее в нов. Защото неговата мечта за бъдещето бе реална и неунищожима и защото той бе казал „ще отида“, а това беше също реално нещо. Да реши да отиде и да каже това, беше все едно да измине половината път дотам.

Хуана го беше гледала внимателно, докато той заравяше бисера си, гледала го беше, докато миеше Койотито и го кърмеше; тя го наблюдаваше и сега, когато правеше царевичните питки за вечеря.

Хуан Томас дойде, седна до Кино и дълго мълча; най-сетне Кино запита:

– Какво друго можех да направя? Те са измамници.

---

6. Сухопътната английска миля е равна на 1069 м – Б. пр.

Хуан Томас важно кимна. Той беше по-старият брат и Кино търсеше мъдрите му съвети.

– Трудно е да се разбере това – рече Хуан Томас. – Ние знаем, че сме мамени от рождение до гроба. Но въпреки това живеем. Ти отказа не на купувачите на бисери, а каза „не“ на целия строй, на целия начин на живот и аз се страхувам за теб.

– От какво мога да се страхувам, освен от глад? – попита Кино.

Но Хуан Томас бавно поклати глава:

– От това всички трябва да се страхуваме. Но да предположим, че си прав, да предположим, че твоят бисер е много скъп – мислиш ли, че в такъв случай играта е завършила?

– Какво искаш да кажеш?

– Не зная – отвърна Хуан Томас, – но мен ме е страх за теб. Тръгваш по нов път, без да го познаваш.

– Ще стигна. Ще стигна скоро – каза Кино.

– Да – съгласи се Хуан Томас. – Това можеш да направиш. Но се съмнявам дали ще можеш да намериш нещо по-различно в столицата. Тук ти имаш приятели и мен, своя брат. Там ще бъдеш самсамин.

– Но какво да правя! – извика Кино. – Тук се вършат страшни беззакония! А синът ми трябва да използва възможностите си и да бъде щастлив. Ето против какво са моите врагове. Но приятелите ще ме бранят.

– Само докато не съществува опасност или неудобство за самите тях – каза Хуан Томас. Той стана и добави: – Бог да те пази.

Кино отвърна: „Бог да те пази“ и дори не погледна брат си, защото при тези думи го побиха студени тръпки.

Дълго след като Хуан Томас си отиде, Кино седя мрачно замислен на роозката си. Обзели го бяха летаргия и леко униение. Всички пътища му се струваха затворени за него. В главата си чуваше само мрачния напев на врага. Сетивата му бяха под трескаво напрежение, но мозъкът спокойно обмисляше всичко – способност, която притежават всички негови съплеменници. Кино чуваше и най-малкия шум в настъпващата нощ, сънливите жалби на накачалите по дърветата птици, любовното мяукане на котките, биенето и оттеглянето на малките вълни по брега и едва доловимото съскане на далечината. Той подушваше острия мирис на изхвърлените от оттеглящия се прилив тъмнокафяви водорасли. Слабият блясък на горящите в огнището клонки хвърляше пред унесените му очи пъстри танцуващи фигури по роозката.

Хуана го наблюдаваше с печал, но тя го познаваше и знаеше, че

най-добре ще му помогне, ако остане мълчалива и стои близо до него. А тъй като и тя чуваше Песента на злото, се бореше с него, пеейки тихо мелодията на семейството, пеейки за неговата безопасност, топлина, и нерушимост. Хуана държеше Койотито в ръце и му пееше песента, за да прогони злото далеч от него, и гласът и звучеше смело, несмушаван от мрачния напев.

Кино не мръдна, нито поиска да вечеря. Тя знаеше, че той ще стори това, когато пожелае. Очите му бяха трескави и той чувствуваше настърхналото дебнещо зло край колибата си; усещаше тъмните пълзящи сенки, които го чакаха да излезе в нощта. А нощта, въпреки че беше прозрачна и страшна, го зовеше, заплашваше и предизвикваше. Той пхна дясната си ръка под ризата и опипа ножа, стана и с широко отворени очи тръгна към вратата.

Хуана поиска да го спре; тя протегна към него ръка и устата ѝ се разтвори с ужас. Кино дълго се взира в мрака, а после прекрачи навън. Хуана чу лек шум от скок, яростна борба и звук от удар. Тя се скова за миг от страх, а сетне оголи зъби като котка. Остави Койотито на земята, грабна един камък от огнището и се втурна навън, но – късно. Кино лежеше на земята и се мъчеше да стане, а край него нямаше никой. Виждаха се само сенки и се чуваше плисъкът и набегът на вълните, както и съскането на далечината. Но злото дебнеше наоколо, скрито зад оградата, притаило се до колибата в мрака, витаещо във въздуха.

Хуана пусна камъка, обви с ръце Кино и му помогна да се изправи на крака и да си влезе в колибата. От главата на Кино течеше кръв и на бузата му имаше дълга дълбока рана от ухото до челюстта – дълбока кървава резка. Кино беше в полусъзнание. Главата му клюмаше ту на една, ту на друга страна. Ризата му беше разкъсана, а дрехите – раздрани. Хуана го сложи да седне на рогазката и изтри съсирващата се кръв на лицето му с полата си. Донесе му да пие пулк от една малка кана, а той все още клатеше глава, за да прогони мрака в нея.

– Кой те нападна? – попита Хуана.

– Не зная – отвърна Кино. – Не можах да видя.

Хуана донесе глинено гърне с вода и изми раната на лицето му. а той се взираше със замаян поглед пред себе си.

– Кино, съпруже! – извика тя, но очите на Кино се плъзнаха покрай нея. – Кино, чуваш ли ме?

– Чувам те – каза той мрачно.

– Кино, този бисер ни носи зло. Да свършим с него, преди той да е свършил с нас. Да го строшим с два камъка. Да го... да го хвърлим

обратно в морето, откъдето го взехме. Кино. той ни носи зло!

И докато тя говореше, блясъкът в очите на Кино се възвърна и те засвяткаха яростно, а мускулите и волята му станаха отново твърди.

– Не – отвърна той. – Ще се боря с това нещо докрай. Ще го надвия. Ще използваме нашите възможности и не ще изпуснем щастието си. – Юмрукът му се стовари върху рогозката. – Никой няма да отнеме богатството ни – рече той. След тези думи очите му станаха по-нежни и той сложи ръка на рамото на Хуана. – Вярвай ми – каза Кино. – Аз съм мъж. – И лицето му придоби лукав израз. – Утре сутринта ще вземем нашето кану и ще отплаваме отвъд планините за столицата – ти и аз. Няма да се оставим да бъдем измамани. Аз съм мъж.

– Кино – отвърна хрипливо Хуана, – страх ме е. Мъжът може да бъде убит. Да хвърлим бисера обратно в морето.

– Мълчи! – викна гневно Кино. – Аз съм мъж. Мълчи! – И тя млъкна, защото гласът му беше властен. – Да поспим малко – рече той. – Веднага щом съмне, ще тръгнем. Не се ли страхуваш да тръгнеш с мен?

– Не, съпруже.

Очите, с които той я гледаше, сега бяха кротки и топли, ръката му докосна бузата ѝ.

– Да поспим малко – повтори той.

Късната луна изгря, преди да пропеят първи петли. Кино отвори очи в мрака, защото усети движение до себе си, но не се помръдна – само очите му зашариха в тъмнината – и в бледата светлина на луната, която се промъкваше през дупките на колибата, забеляза как Хуана става тихо от рогозката. Той я видя да отива към огнището. Хуана вършеше всичко тъй предпазливо, че той чу само едва доловимия шум, когато тя отмести камъка на огнището. После Хуана се плъзна като сянка към вратата. Спря се за малко до сандъчето, в което лежеше Койотито, сетне за секунда се мярна като черно петно на входа и изчезна.

Злоба забушува в гърдите на Кино. Той се изправи на крака, последва жена си също тъй тихо, както вървеше тя, и чу как бързите ѝ стъпки се отдалечават към брега. Докато я следеше безшумно, мозъкът му гореше от гняв. Хуана се появи на края на храстите и препъвайки се в малките камъни, закрачи към водата, но като чу, че мъжът ѝ идва, се завтече напред. Ръката ѝ се издигна, за да хвърли бисера, ала Кино скочи към нея, сграбчи ръката ѝ и отне бисера. Удари я с юмрук в лицето, Хуана падна на камъните и той я ритна в хълбока. На бледата светлина Кино видя как малките вълни полазиха по нея, как полата ѝ плувна и залепна о краката ѝ, когато водата се оттегли.

Вперил поглед в жена си, оголил зъби, той съскаше към нея като змия, а Хуана го гледаше с широко отворени спокойни очи, както овцата гледа своя убиец. Тя знаеше, че той е в състояние да я убие, и беше съгласна на това; прие го и нямаше да се съпротивява, нито дори да протестира. Но гневът напусна Кино и се замени с болезнено отвращение. Той се отвърна от нея и тръгна обратно нагоре по брега и през храстите. Сетивата му бяха притъпени от вълнението.

Чу как се хвърлиха върху му, извади ножа си, замахна към една от черните фигури и почувствува, че ножът му е попаднал в целта, но сетне бе повален на колене и след това на земята. Алчни пръсти зашариха по дрехите му, трескави пръсти го заопипваха и бисерът, изплъзнал се от ръката му, се търкулна и се спря зад един малък камък на пътеката. И заблестя там на меката лунна светлина.

Хуана с мъка се надигна от камъните на края на брега. Лицето ѝ гореше от болка и хълбокът я болеше. Тя се задържа на колене и мократа пола се залепи за тялото ѝ. Не изпитваше гняв към Кино. Той бе казал „Аз съм мъж“ и това имаше известен смисъл за Хуана. Това значеше, че той е полулуд и полубог. Това значеше, че Кино е готов да се нахвърли върху някоя планина или море. Като всяка жена Хуана знаеше, че планината ще остане невредима, а мъжът ще се погуби, че морето ще продължава да се пени, а мъжът ще се удави. И въпреки всичко тъкмо това го правеше мъж, полулуд и полубог, а Хуана имаше нужда от мъж, тя не можеше да живее без мъж. Макар да се учудваше на тези различия между мъжа и жената, тя ги знаеше, приемаше ги и се нуждаеше от тях. Разбира се, тя щеше да го последва, нямаше съмнение в това. Един ден качествата на жената – разумът, предпазливостта, инстинктът за съхранение – ще надвият мъжкото в Кино и ще спасят и двамата. Изправи се на крака с болка, потоци шепи в малките вълни и изми разраненото си лице с щипещата солена вода, а след това се повлече след Кино.

Група облаци, подобни на ято херинги, се носеха по небето от юг. Бледата луна ту се показваше, ту се скриваше, тъй че Хуана вървеше един миг в мрак, а следващия – на светло. Гърбът ѝ се бе изкривил от болка и тя бе навела глава. Вървеше през храстите, когато луната се бе скрила и когато тя надникна отново, Хуана видя, че големият бисер блести на пътеката зад един камък. Тя коленичи и го взе, а луната отново се скри зад облаците. Хуана остана на колене, замислила се дали да се върне обратно на брега и да хвърли бисера в морето, и докато реши, стана отново светло и тя съзря две тъмни фигури, които лежах на пътеката пред нея. Хуана се спусна към тях и видя, че това са Кино и един

непознат човек, от гърлото на когото течеше тъмна, блестяща струя кръв.

Кино бавно се раздвижи, ръцете и краката му замърдаха като краката на смазана буболечка, а от устата му излезе хриплива, неясна реч. В миг Хуана разбра, че предишният ѝ живот е безвъзвратно изгубен. Убитият на пътеката и ножът на Кино, потънал в кръв, я убедиха в това. През цялото време Хуана се бе опитвала да спаси нещо от предишното спокойствие, от времето, преди да намерят бисера. Но сега всичко бе загубено и не можеше да се върне. Знаейки това, Хуана веднага се прости с миналото. Оставаше им само да се спасяват.

Сега болката и изнемогата я напуснаха. Тя бързо повлече убития по пътеката и го скри в храстите. Отиде при Кино и накваси лицето му с мократа си пола. Съзнанието на Кино почна бавно да се възвръща и той простена:

– Те ми взеха бисера! Аз го изгубих! Всичко свърши! Бисерът пропадна!

Хуана почна да го успокоява, както би сторила с някое болно дете.

– Мълчи! – каза тя. – Ето го твоя бисер! Намерих го на пътеката. Чуваш ли ме? Ето го твоя бисер! Разбираш ли? Ти си убил човек. Трябва да бягаме. Те ще дойдат за нас, разбираш ли? Трябва да се махаме, преди да се е разсъмнало.

– Нападнаха ме – изрече Кино с мъка. – Извърших убийство, за да спася живота си.

– Спомняш ли си вчерашния ден? – попита Хуана. – Мислиш ли, че това ще има някакво значение? Спомняш ли си онези хора от града? Смяташ ли, че това обяснение ще ти помогне?

Кино пое дълбоко въздух и превъзможна слабостта си.

– Не – каза той. – Ти си права.

И волята му укрепна и той отново стана мъж.

– Върви в нашата колиба и донеси Койотито – рече той, – донеси и всичката царевица, която имаме. Аз ще тласна кануто във водата и ще потеглим.

Кино извади ножа си и тръгна надолу към брега. Препъвайки се в камъните, той стигна до своето кану. И когато луната отново се показа, той видя, че в дъното на лодката е пробита голяма дупка. Изпита парлива болка, която му вля нова сила. Над семейството му се спусна мрак, злият напев изпълни нощта – той витаеше над манговите дървета, пицеше в биенето на вълните. Кануто на дядото на Кино, намазвано всяка година с особено вещество, бе с пробито дъно. Това беше нечуванa злина.

Да убиеш човек не беше такова зло, както да убиеш лодка. Защото лодката няма синове, тя не може да се защити и раната ѝ не може да заздравее. В гнева на Кино имаше печал, но последното злодеяние го накара да напрегне цялото си същество. Сега той беше животно – щеше да се крие, да напада и да живее, само за да спаси себе си и своето семейство. Кино вече не усещаше болката в главата си. С едри крачки той забърза нагоре през храстите към колибата си, без да се сети да вземе някое от канутата на съседите. Тази мисъл никога не му дойде на ума, както никога не би помислил да повреди лодка.

Петлите пееха и скоро щеше да се затори. Димът от първите запалени огньове започна да излиза през стените на колибите и във въздуха се понесе първата миризма на печени царевични питки. Ранобудните птички вече се гонеха из храстите. Избледнялата луна светеше все по-слабо, а облаците се напластиха и сякаш застинаха на юг в небето. Към устието задуха вятър – бърз, неспокоен вятър с дъх на буря; във въздуха се чувствуваше някаква промяна и зацари безпокойство.

Както бързаше към колибата си, Кино усети прилив на оживление. Сега той не беше смутен, защото имаше да върши само още едно нещо, и ръката му първо попипа големия бисер в ризата, а после ножа, който висеше под нея.

Видя пред себе си слаб блясък и веднага след това, съпроводен със силно прашене, пред очите му в мрака се издигна огнен стълб, който озари пътеката. Кино се завтече напред; той знаеше, че това е неговата колиба. Знаеше и това че всичките колиби могат да изгорят за няколко мига. Както тичаше, насреща му се зададе друга тичаща фигура – Хуана, с Койотито в ръце, стиснала здраво наметалото на Кино. Детето стенише от уплаха, очите на Хуана бяха широко отворени и изпълнени с ужас. Кино виждаше, че колибата е изгубена, и не попита нищо Хуана. Той знаеше, но все пак тя каза:

– Цялата е разбутана и подът разкопан... дори сандъчето на детето бе преобърнато; и докато я оглеждах, те я подпалиха отвън.

Зловещото сияние на горящата колиба озари ярко лицето на Кино.

– Кой направи това? – попита той.

– Не зная – отвърна Хуана. – Тъмните сенки. Съседите наизскачаха от колибите си, загледаха падащите искри и почнаха да ги тъпчат, за да спасят домовете си. Внезапно Кино изпита страх. Изплаши го ярката светлина. Той си спомни за убийтия, който лежеше в храстите край пътеката, хвана Хуана за ръка и я отведе в сянката на една колиба, защото светлината носеше опасност. За миг той се замисли и после започна да

се промъква сред сенките на хижите, докато стигна до колибата на брат си Хуан Томас, вмъкна се през вратата и повлече и Хуана след себе си. Той чуваше отвън писъците и виковете на възрастните, защото приятелите му мислеха, че е в горящата колиба.

Колибата на Хуан Томас бе почти точно такава, каквато бе и колибата на Кино. Повечето от тези колиби си приличаха и всички пропускаха светлината и въздуха, тъй че Хуана и Кино, седнали в ъгъла, виждаха развихрените пламъци през стената. Те виждаха, че пламъците са високи и зловещи, видяха как покривът на колибата им падна и как огънят затихна тъй бързо, сякаш бе изгорил някоя клонка. Чуваха предупредителните виковете на приятелите си и пискливия силен плач на Аполония, жената на Хуан Томас. Тя, най-близката роднина на пострадалите, ги оплакваше като мъртъвци.

Аполония се сети, че има по-хубав шал от този, който носеше, и се завтече към колибата си да го вземе. Когато затършува в един сандък до стената, Кино тихо се обади:

– Не плачи, Аполония. Нищо ни няма.

– Как попаднахте тук? – попита тя.

– Не питай – отвърна Кино. – Върви сега при Хуан Томас и го доведи тук, но не казвай на никой друг. Това е важно за нас, Аполония.

Тя застана неподвижна, с безпомощно отпуснати ръце, а после каза:

– Добре, девере мой.

След малко тя се върна с Хуан Томас. Той запали свещ, приближи се до тях в ъгъла и рече:

– Аполония, иди до вратата и не пускай никого да влиза. – Хуан Томас бе по-старият брат и имаше авторитет. – Разказвай сега, братко – рече той.

– Нападнаха ме в мрака – каза Кино. – В схватката убих един човек.

– Кого? – попита бързо Хуан Томас.

– Не зная. Всичко тънеше в мрак, всичко бе неясно.

– Това е заради бисера – рече Хуан Томас. – Дяволът е влязъл в този бисер. Трябваше да го продадеш и с него щеше да си отиде и дяволът. Навярно все още можеш да го продадеш и да си купиш мир.

А Кино отвърна:

– О, братко, нанесена ми е обида, която е по-силна от любовта ми към живота. Кануто ми на брега е пробито, домът ми изгоря, а в храстите лежи убит човек. Лишен съм от всякаква възможност за бягство. Трябва да ни скриеш, братко.

И Кино, който гледаше втречено, видя в очите на брат си дълбоко съжаление и помисли, че ще му откажат.

– Не за дълго – побърза да каже той. – Само за един ден и една нощ. Сетне ние ще тръгнем.

– Ще ви скрия – рече Хуан Томас.

– Не искам да ти навлека беда – продължи Кино. – Зная, че съм като прокажен. Утре вечер ще си отида и ти ще бъдеш в безопасност.

– Ще те запазя – отвърна Хуан Томас и извика: – Аполония, затвори вратата. Не казвай нито дума, че Кино е тук.

Кино и Хуана седяха мълчаливо целия ден в мрака на колибата и чуваха как съседите говорят за тях. През стените на колибата те гледаха как съседите се ровят в пепелта да търсят костите им. Свили се вътре, те чуха с какъв ужас всички обсъждат новината за пробитата лодка.

Хуан Томас отиде сред хората да разсее подозренията им и да им разкаже какво мисли, че се е случило с Кино, Хуана и детето им. На едного той рече: „Смятам, че са тръгнали на юг край брега, за да се избавят от злото, което ги сполетя.“ А на другото: „Кино ще се движи все покрай морето. Може би е намерил друга лодка“, и добави:

– Аполония е убита от скръб.

Същия ден излезе силен вятър; той плискаше водите на Залива, късаше водораслите и бурените край брега, стенеше в покривите на колибите и нито една лодка в морето не би могла да се спаси. Тогава Хуан Томас каза на съседите:

– Кино е загинал. Ако е излязъл в морето, досега се е удавил.

След всеки разговор със съседите Хуан Томас се връщаше с някаква взета на заем веш. Той донесе малка плетена сламена торба с червен фасул и катуна с ориз.

Зае чаша сушени чушки и буца сол, донесе и един голям работен нож – дълъг осемнадесет инча⁷ тежък и подобен на малка брадва, – който можеше да служи едновременно и за инструмент, и за оръжие. Когато Кино видя ножа, очите му блеснаха, той погали острието и опита с палец резаца.

Вятърът виеше над Залива и от него водата бе побеляла, манговите дървета се мятаха като подплашен добитък, дребен пясък от крайбрежието се вдигна във въздуха и надвисна като задушлив облак, над морето. Вятърът гонеше облаци, чистеше небето и трупаше купчини пясък из цялата околност като сняг. Когато се свечери, Хуан Томас говори дълго

---

7. Един инч е равен на 2,54 см, следователно ножът е бил дълъг 45,72 см Б.пр.

с брат си.

– Къде ще отидеш? – попита го той.

– На север – отговори Кино. – Чувал съм, че на север има градове.

– Движи се далеч от брега – предупреди го Хуан Томас. – Вдигат потеря, която ще го претършува. Хората от града ще те търсят. Още ли е у теб бисерът?

– Да – рече Кино. – И ще остане у мен. Бих го подарил някому, но сега той е моето нещастие и моят живот и ще го държа у себе си. – Очите му изразяваха твърдост, жестокост и горчивина.

Койотито захленчи и Хуана замърмори кратки заклинания, за да го накара да млъкне.

– Вятърът е добър – забеляза Хуан Томас. – Няма да оставиш следи.

Кино и Хуана потеглиха тихо в мрака, преди да изгрее луната. Бяха постоянни мълчаливо, според обичая, в колибата на Хуан Томас. Хуана бе сложила Койотито на гърба си, завит и закрепен там с шала й, и малкият спеше, допрял буза до нейното рамо. Шалът покриваше детето и единият му край минаваше над носа на Хуана, за да я пази от лошия нощен въздух. Хуан Томас прегърна брат си два пъти и го целуна и по две бузи.

– Бог да те пази! – каза той и това приличаше на прощаване със смъртник. – Няма ли да се разделиш с бисера си?

– Този бисер стана моя душа – отвърна Кино. – Ако се разделя с него, ще изгубя душата си. Бог да пази и теб!

Вятърът, който духаше яростно и силно, ги шибна с парчета от пръчки, пясък и дребни камъчета. Хуана и Кино се загърнаха по-добре, завиха носовете си и излязоха навън. Звездите блестяха студено на очистеното от облаците черно небе. Дватама вървяха внимателно и избягнаха централните улици, където първият пазач можеше да ги види от някоя врата. Защото градът затваряше и заключваше домовете си, бойки се от нощта, и всеки, който се движеше в мрака, можеше да бъде забелязан. Кино се промъкна внимателно по края на града, зави на север, ориентирайки се по звездите, и пое по песъчливия път с дълбоки колотовози, който водеше през покритата с храсти местност за мястото където имаше параклис на чудотворната Света Дева.

Кино усещаше как вятърът навява пясък по глезените му и беше доволен, защото знаеше, че той и Хуана не ще оставят следи. Слабата светлина на звездите му помагаше да вижда тесния път през храсталациите. Кино чуваше стъпките на Хуана зад себе си. Той вървеше бързо и тихо, а Хуана го следваше също тъй бързо, със ситни крачки.

Нещо древно се надигна в душата на Кино. Сред страха от мрака и демоните, които обитават нощта, се появи вълна на оживление; нещо животинско се пробуди в него и той стана внимателен, предпазлив и опасен; нещо древно, от миналото на неговото племе, обзе душата му. Вятърът духаше в гърба му, а звездите го водеха. Вятърът стенеше и бързо се носеше сред храстите, а семейството вървеше монотонно напред, час след час. Покрай Кино и Хуана не мина никой, те не видяха никого. Най-сетне вдясно от тях изгря тънкият сърп на луната и тогава вятърът замря и земята се успокои.

Сега те виждаха по-добре тесния път пред тях, ясно очертан от насипаните с пясък коловози. Вятърът бе спрял и отпечатьците от нозете им щяха да останат, но те бяха вече далеч от града и може би следите им нямаше да бъдат забелязани. Кино вървеше внимателно по коловоза, а Хуана следваше стъпките му. Някоя голяма кола, тръгнала за града сутринта, щеше да заличи всяка следа и никой нямаше да се досети, че са минали отгук.

Те вървяха цяла нощ и нито за миг не промениха хода си.

По едно време Койотито се събуди. Хуана го премести отпред, успокои го и той отново заспа. А злото, което се таи в нощта, беше край тях. Койотите плачеха и се смееха в храстите, а кукумявките зловещо кряскаха и се носеха с шум над главите на бегълците. Веднъж някакво голямо животно с тежки, тромави стъпки мина край тях и храстите запращаха под тежестта му. А Кино сграбчи дръжката на големия работен нож и почувствува в него сигурен защитник.

Напевът на бисера звучеше тържествено в главата на Кино, тихата мелодия на семейството му пригласяше и те се преплитаха в мекия тропот на обутите в сандали крака. Кино и Хуана вървяха цяла нощ и призори Кино потърси място край пътя, където, скрити, да легнат и прекарат деня. Той намери такова място на едно малко сечище, където може би бяха нощували елени, закрито откъм пътя с гъста редица сухи, трошливи дървета. Когато Хуана седна и почна да кърми детето, Кино се върна, отчупи един клон и грижливо заличи следите там, където те се отделяха от пътя. По-късно, когато се разсъмна, той чу скърцане на кола, притаи се зад храстите и я видя – тя бе с две колела, теглена от бавно пристъпящи биволи. Щом колата се скри от погледа му. Кино се върна отново на пътя, погледна коловоза и забеляза, че отпечатьците от нозете им са изчезнали. И той пак заличи стъпките си и се върна при Хуана.

Тя му даде от пресните царевични питки, които Аполония бе им сложила за из път, и след малко легна да поспи. Но Кино не спеше. Той

седеше на земята и се взираше пред себе си, наблюдавайки движещите се мравки, които като малка върволица се точеха пред него, и сложи крак на пътя им. Върволицата преодоля препятствието и продължи пътя си, а Кино не се помести и загледа как мравките се прехвърлят през стъпалото му.

Слънцето изгря и запрежурия. Кино и Хуана бяха далеч от Залива и въздухът беше толкова сух и горещ, че храстите се напекоха и започнаха да издават приятна миризма на смола. А когато Хуана се събуди – тогава слънцето беше високо, – Кино ѝ каза неща, които тя вече знаеше.

– Пази се от дърво като онова там – рече той, посочвайки дървото. – Не го докосвай, защото щом допреш след това пръсти до очите си, ще ослепееш. Пази се и от дървото, от което тече кръв. Виж ей онова там. Ако отчупиш клон от него, ще потече червена кръв и ще те сполети нещастие.

А Хуана кимаше и се усмихваше леко, защото знаеше тези неща.

– Ще пуснат ли потеря след нас? – попита тя. – Мислиш ли, че ще се опитат да ни намерят?

– Ще се опитат – каза Кино. – Който ни намери, ще вземе бисера. О, те ще се опитат.

А Хуана рече:

– Може би купувачите бяха прави, че бисерът няма стойност. Може би всичко това е било заблуда.

Кино бръкна в дрехите си и извади бисера. Слънцето заигра по него и той запламтя в очите му.

– Не – каза Кино, – те нямаше да се опитват да го откраднат, ако е без стойност.

– Знаеш ли кои те нападнаха? Дали не бяха купувачите?

– Не зная – отвърна той. – Не ги видях.

Кино погледна бисера, за да види в него мечтите си.

– Когато най-после го продадем, ще си купя пушка – каза той и се взря в блестящата повърхност, за да види пушката си, но видя само едно сгърчено, обвито в мрак тяло, което лежеше на земята, а от гърлото му се процеждаше блестяща кръв. Кино каза бързо: – Ще се венчаем в голяма черква. – И той видя в бисера Хуана да се влачи в нощта към къщи с наранено лице. – Нашият син трябва да се научи да чете – рече безумно той. И в бисера се появи лицето на Койотито, отекло и трескаво от лекарството.

Кино пхна бисера обратно в пазвата си и напевът на бисера зазвуча зловещо в ушите му, вплетен с напева на злото.

Жаркото слънце палеше тъй немилостиво, че Кино и Хуана се преместиха в шарената сянка на храстите, където по земята се гонеха малки сиви птички. В знойния ден Кино се изтегна, покри очите си с шапката, уви наметалото около лицето си, за да го пази от мухите, и заспа.

Но Хуана не заспа. Тя седеше като каменна статуя, със застинала маска на лицето. Устата ѝ още беше подута от удара на Кино и големи мухи бръмчаха около раната на брадата ѝ. Ала тя седеше неподвижно като страж и когато Койотито се събуди, го сложи на земята пред себе си и загледа как той маха с ръчички и рита с крачка; детето се усмихваше и гукаше и Хуана също се усмихваше. Тя взе едно малко клонче от земята, погъделичка с него Койотито и му даде да пие вода от кратуна-та, която носеше във вързопа си.

Кино се размърда насън, извика гърлено и ръката му замахна, сякаш се бие с някого. После простена и внезапно седна с широко отворени очи и треперещи ноздри. Той се ослуша и долови само знойната горещина и съскането на далечината.

– Какво чуваш? – попита Хуана.

– Мълчи! – каза той.

– Ти си сънувал.

– Може би. – Но Кино не се успокои и когато Хуана му даде една царевична питка от запасите си, той спря да дъвче, за да чува по-добре. Беше неспокоен и нервен: погледна през рамо; вдигна големия нож и попипа резаца му. Когато Койотито загука, Кино рече: – Залъжи го с нещо, та да млъкне.

– Какво има? – запита Хуана.

– Не зная.

Той отново се ослуша, в очите му се появи животински блясък. Сетне тихо стана и ниско приведен, се запромъква през храстите към пътя. Но той не излезе от него, а се притаи зад едно бодливо дърво и почна да надзърта откъм пътя, по който бе дошъл с Хуана.

И тогава Кино ги видя да се приближават. Тялото му се вдърви, той сниши глава и продължи да гледа изпод един отчупен клон. В далечината Кино видя три фигури: две пеш и една на кон. Знаеше кои са те и тялото му изстина от страх. Макар да бяха далеч, той виждаше как двамата, които вървяха пеша, се движат бавно напред, привели се ниско над земята. Когато единият се спреше и погледнеше земята, другият отиваше при него. Те бяха следотърсачи; можеха да проследят дива овца в каменистите планини. Имаха обоняние на ловджийски кучета. Ето той и Хуана може би са стъпили встрани от дирята на колата и тези хора от

вътрешността на страната, тези ловци, можеха да проследят дирята, откритата по някоя пречупена тревица или малка, едва забележима стъпка на земята. Зад тях на кон яздеше един мургав човек, носът му бе покрит с наметалото му, а направо на седлото проблясваше на слънцето пушка.

Кино лежеше неподвижно като клона на дървото пред него. Той едва дишаше и очите му се спряха на мястото, където бе заличил следите. Дори заличаването можеше да послужи като сигнал за следотърсачите. Кино познаваше добре тези ловци от вътрешността на страната. В местност, където имаше малко дивеч, те можеха да живеят благодарение на способността си да ловуват и сега бяха тръгнали на лов за него. Движеха се бързо като животни, намираха сегиз-тогиз някоя следа и се навеждаха над нея, а конникът ги изчакваше.

Следотърсачите от време на време изскимтяваха като кучета, попаднали на прясна дия. Кино бавно измъкна големия си нож, остави го край себе си и се приготви за атака. Знаеше какво трябва да направи. Ако следотърсачите открият заличените следи, той ще скочи върху конника, ще го убие бързо и ще му вземе пушката. Това беше единствената възможност за спасение. И когато тримата се приближиха, Кино изкопа малки вдлъбнатинки с носовете на сандалите, за да може да скочи веднага и краката му да не се плъзнат. Притаил се зад счупения клон, той виждаше само малка част от пътя.

От мястото, където се бе скрила, Хуана чу тропота на конските копита, а Койотито загука. Тя го взе бързо, пхна го под шала, даде му гърдата си и той млъкна. Когато следотърсачите дойдоха още по-близо, Кино видя само нозете им и краката на коня. Видя и черните им мазолести стъпала и орфаните им бели панталони, чу скърцането на кожата на седлото и звъntenето на шпорите. Следотърсачите спряха на мястото, където Кино бе заличил следите, разгледаха го и конникът също спря. Конят дръпна назад глава, мундшукът на юздата звънна между зъбите му и той изпръхтя. Тогава мургавите следотърсачи се обърнаха към коня и погледнаха ушите му.

Кино бе затаил дъх, гърбът му бе леко извит, мускулите на ръцете и краката се бяха издули от напрежение и струйка пот потече по горната му устна. Следотърсачите дълго се вираха в земята, а после продължиха бавно напред, оглеждайки пътя пред себе си, и конникът ги последва. Сега двамата вървяха по-бързо, спираха се, оглеждаха и продължаваха още по-бързо. Те щяха да се върнат, Кино знаеше това. Те щяха да се върнат и да оглеждат, да надзъртат, да се навеждат над земята и рано или късно пак щяха да дойдат при заличените от него следи.

Той се запромъква тихо назад и не си направи труд да заличи своите следи. Нямахме смисъл; твърде много белези бе оставил след себе си, твърде много счупени клонки, стъпки и разместени камъни. И сега Кино бе обзет от паника, паника по-скоро да бяга. Търсачите ще открият следите му, той знаеше. Нямахме друга възможност за спасение освен чрез бягство. Свърна от пътя и отиде бързо и безшумно до скритото място, където бе Хуана. Тя го погледна въпросително.

– Следотърсачи – рече той. – Тръгвай!

Като каза това, обзе го безпомощност и отчаяние и лицето му помрачня, а очите му се натъжиха.

– Дали да се оставя да ме хванат?

За миг Хуана се изправи на крака и ръката ѝ легна на рамото му.

– Бисерът е у теб! – извика пресипнало тя. – Мислиш ли, че ще те върнат жив в града, за да кажеш, че са ти го откраднали?

Ръката на Кино с усилие се протегна към мястото под дрехите, където бе скрит бисерът.

– Те ще го намерят – рече едва чуто той.

– Тръгвай! – каза Хуана. – Тръгвай!

И тъй като Кино не проговори, тя продължи:

– Мислиш ли, че ще ме оставят жива? Мислиш ли, че ще оставят жив малкия?

Този подтик оказа желаното въздействие върху Кино: той оголи зъби, а очите му отново запламтяха от ярост.

– Да тръгваме – каза той. – Ще отидем в планините. Може би там те ще изгубят следите ни.

И Кино бясно сграбчи кратуните и торбичките, в които беше имуществото им. Взе вързоп в лявата си ръка, за да освободи дясната за големия нож, с който щеше да се брани. После разтвори храстите, за да мине Хуана, и двамата забързаха на запад, към високите и каменисти планини. Вървяха с бързи крачки през гъсто сплетените хрусталаци. Това беше паническо бягство. Кино не се опитваше да замаскира стъпките, а вървеше, ритайки камъни и брулейки издайнически листа от малките дървета. Високото слънце струеше потоци горещина върху сухата напечена земя и растенията прашяха и пукаха, сякаш се оплакваша от жегата. Но пред бегълците, забили върхове в небето, се издигаха голите гранитни планини, които стърчаха над ерозийните камъни – отломки от скалите. И Кино бързаше отчаяно към висините, както правят почти всички животни, когато ги преследват.

Местността беше безводна, покрита с кактуси, които задържат

продължително водата, и с храсти с големи корени, които достигат дълбоко в земята, извличат оттам влага и се задоволяват с много малко. Под краката на беглеца нямаше пръст, а раздробени скали, станали на малки кубчета и големи плочи, но нито едните, нито другите бяха загладени като речните камъни. Малки туфи мършава, суха трева растяха между камъните – трева, която бе поникнала от един-единствен дъжд и израсла, пръснала семена и умряла. Рогати жаби гледаха минаващото край тях семейство и въртяха малките си драконови глави. От време на време едри планински зайци, обезпокоени в сенчестите си укрития, бързо побягваха и се скриваха зад най-близката скала. Звънтяща мараня лежеше над тази пустинна местност, а напред в далечината каменистите планини изглеждаха прохладни и гостоприемни.

И Кино бягаше. Той знаеше какво ще се случи. Като повървят по пътя, следотърсачите ще разберат, че са се заблудили, ще се върнат, търсейки верните следи, и съветвайки се, малко след това ще открият мястото, където той и Хуана бяха спрели да почиват. Останалото ще бъде лесно за тях – камъчетата, отронените листа и отчупените клонки, едва забележимите следи, където се е плъзнал кракът, ще ги упътят. Кино мислено виждаше как следват с леки стъпки дирята, скимтейки от време на време от нетърпение, а зад тях мургав и полубезразличен към всичко това – конникът с пушката. Неговият ред щеше да дойде най-подир, защото той нямаше да отведе бегълците обратно. О, напевът на злото звучеше сега ясно в главата на Кино; той звучеше, придружен от звъна на маранята и сухия трясък на гърмящите змии. Този напев не бе силен и всепоглъщащ, а потаен и горчив; негова основа и ритъм бе пулсът на сърцето на Кино.

Пътят стана по-стръмен и скалите – по-едри. Но сега разстоянието между семейството на Кино и следотърсачите бе малко по-голямо. Като изкачи първото възвишение, Кино спря да почине. Покатери се на един объл камък и погледна назад в трептящата далечина, но не видя нито враговете си, нито дори високия ездач, яхнал кон сред храстите. Хуана приседна в сянката на облия камък. Тя вдигна шишето с вода към устните на Койотито; малкото сухо езиче лакомо загълта. Хуана погледна Кино, когато той се върна; тя забеляза, че той гледа глезените ѝ, изпорязани и изподраскани от камъните и храстите, и бързо ги закри с полата си. После подаде шишето на Кино, но той поклати глава. Очите ѝ блесяха на умореното лице. Кино навлажни с език напуканите си устни.

– Хуана – рече той, – аз ще продължа напред, а ти ще се скриеш. Те ще ме последват сред планините и когато ги отвлече далеч, ще тръгнеш

на север за Лорето или за Санта Розалия. Сетне, ако им се изплъзна, ще дойда при теб. Това е едничкото спасително средство.

Тя спря за миг поглед върху очите му.

– Не – каза тя. – И ние ще дойдем с теб.

– Аз мога да вървя по-бързо сам – рече той грубо. – Ще изложиш детето на по-голяма опасност, ако тръгнеш с мен.

– Не – упорствуваше Хуана.

– Трябва да ме послушаш. Така е по-умно и такава е моята воля – каза той.

– Не – отвърна пак Хуана.

Тогавя Кино потърси в очите ѝ слабост, страх или нерешителност, но не откри това, което търсеше. Очите ѝ ярко блестяха. Той сви безпомощно рамене, ала вече бе получил сила от нея. Когато двамата тръгнаха отново, бягството им вече не беше паническо.

Местността, която се издигаше пред планините, бързо се промени. Сега тук имаше дълги гранитни блокове с дълбоки пукнатини между тях и Кино вървеше ту по голите скали, по които не оставаха никакви следи, ту скачаше от издатина на издатина. Той знаеше, че там, където дирите му се прекъснат, следотърсачите ще се въртят и ще губят време, докато ги намерят отново. Затова вече не вървеше направо към планините, движеше се на зигзаг и от време на време се връщаше обратно на юг, оставаше следи и сетне тръгваше пак към планините по голите скали. Теренът бе станал по-стръмен и Кино леко се задъхваше, като вървеше.

Слънцето се сниши над голите скалисти зъбери на планините и Кино се упъти към една тъмна и сенчеста клисура.

Ако в тази местност имаше изобщо някаква вода, тя щеше да бъде там, където той виждаше въпреки голямото разстояние слаба зеленина. И ако в гладката камениста планинска верига се намираще някакъв проход, трябваше да го търсят пак там, в тази дълбока клисура. Такова намерение бе опасно, защото следотърсачите също щяха да се сетят за това, но празното шише за вода бе по-силно от предпазливостта. И тъй като слънцето бе вече ниско, Кино и Хуана с изтощени сили се закатериха по стръмния склон към клисурата.

Високо в сивите каменисти планини, под една намръщена чука, бълбукаше из една цепнатина в скалите малко поточе. То черпеше водите си през лятото от запазилия се на сянка сняг и от време на време съвсем пресъхваше; течеше по голи скали и по дъно, застлано със сухи водорасли. Поточето все пак пресъхваше рядко и обикновено течеше със

слаба струйка – студено, бистро и прекрасно. След обилни дъждове то се превръщаше в пълноводен поток и с грохот блискаше пенливите си води надолу по планинската клисура. Но през по-голямата част от годината се точеше като слаба нишка.

Образуваше бълбукащо вирче, падаше от него от хиляда стъпки⁸ височина в друго вирче, а то, като прелееше, падаше в трето и така все надолу и надолу, докато достигнеше каменистата местност в подножието на планините, където изчезваше напълно. Всъщност нямаше какво да изчезне, защото всеки път, когато поточето падаше от някой ръб, жадният въздух го поглъщаше, а от пръските му около вирчетата се хранеше сухата растителност. Животните идваха тук от цели мили да пият от малките вирчета: диви овци, елени, пуми, еноти и мишки – всички те идваха да пият вода. Птичките, които прекарваха деня сред храстите, привечер долитаха при малките вирчета, подобни на стъпала по планинската клисура. Край тънката струя на поточето, където се бе събрала достатъчно пръст, за да държи корени, растяха групи растения – диви лози, ниски палми, венерини коси, хибискуси и висока степна трева с пухчета по стъблата, издигащи се над острите листа. Във вирчетата живееха жаби и бръмбари плувци, водни червеи пълзяха по дъната им. Тук, при тези малко на брой плитки вирчета, идваха всички, които обичаха водата. Дивите котки ловяха тук плячката си, разпръскваха наоколо перушина и лочеха вода с окървавените си муцунки.

Благодарение на водата тези малки вирчета бяха и места на живот, и места на смърт.

Най-ниският праг, където поточето се събираше, след като падаше от хиляда стъпки и изчезваше в каменистата пустиня, беше малка площадка от камък и пясък. В това вирче се стичаше тънка струйка вода, но тя бе достатъчна, за да го напълни и да поддържа зеленината на папратите свежа – те растяха в подножието на скалата, диви лози пълзяха по каменистия склон и най-различни малки растения се бяха приютили тук. От прииждането на водите на поточето се беше образувал малък пясъчен бряг, който ограждаше вирчето и в чийто влажен пясък растеше яркозеленият воден пореч. Брегът беше изпорязан, изподраскан и изпотъпан от краката на животните, които идваха да пият и да ловят плячката си.

Слънцето вече се бе спуснало над каменистите планини, когато Кино и Хуана се изкачиха с мъка по стръмния неравен склон и най-сетне

---

8. Стъпка (фут) – английска мярка за дължина, равна на 30,48 см – Б. пр.

стигнаха до водата. Оттук те виждаха напечената пустиня чак до синия Залив в далечината. Двамата се приближиха съвсем изтощени до вирчето, Хуана с мъка се отпусна на колене и първо изми лицето на Койоти-то, а после напълни шишето си и му даде да пие. Детето бе изморено, капризничеше и тихо плачеше, докато Хуана не му даде да суче. А сетне загука. Кино пи дълго и жадно от вирчето. После за миг се изтегна край водата, отпусна мускули и загледа как Хуана кърми детето, и след това стана, отиде до ръба на прага, откъдето водата се спускаше, и огледа внимателно далечината. Очите му се спряха на едно място и той настърхна. Далече долу по склона видя двамата следотърсачи; те бяха малко по-големи от точки или лазещи мравки, а зад тях вървеше една по-голяма мравка.

Хуана се обърна да погледне Кино и видя, че гърбът му се е стегнал от напрежение.

– Колко далеч са? – попита тихо тя.

– Ще бъдат тука привечер – каза Кино. Той погледна нагоре към дългата тъмна клисура, по която течеше водата. – Трябва да тръгнем на запад – рече той и очите му зашариха по каменистото възвишение отатък клисурата. На тридесет стъпки над сивото възвишение Кино видя няколко малки пещери в скалите. Той свали сандалите си, покатери се там, хващайки се за голите камъни, и надникна вътре. Те бяха дълбоки само няколко стъпки – кухни, издълбани от вятъра, – но бяха леко наклонени назад. Кино се вмъкна в най-голямата, легна там и разбра, че не може да бъде Забелязан отвън. Той бързо се върна при Хуана.

– Трябва да се изкачиш горе. Може би те няма да ни намерят там – каза той.

Без да попита нищо, Хуана напълни шишето си догоре с вода и Кино ѝ помогна да се изкачи до плитката пещера, а после взе вързопите с храна и ѝ ги подаде. Хуана седна на входа на пещерата и погледна мъжа си. Тя видя, че той не се опитва да заличи следите по пясъка. Вместо това Кино се закатери по обраслата с растения скала край водата, сграбчвайки и късайки по пътя си папратите и дивите лози. И когато се изкачи на хиляда стъпки – до следващата площадка, – отново слезе до първата. Огледа внимателно гладката каменеста плоча под пещерата, за да види дали не е оставил там следи, и най-сетне се изкачи и вмъкна в пещерата до Хуана.

– Когато се качат нагоре – рече той, – ние ще се измъкнем незабелязано надолу към низината. Страхувам се само да не се разплаче детето. Погрижи се да не се разплаче.

– Няма да се разплаче – отвърна Хуана, вдигна бебето до лицето си, погледна го в очите и то отвърна на погледа ѝ с много сериозно изражение. – Койотито знае – каза Хуана.

Сега Кино легна на входа на пещерата, подпрял брада на кръстосаните си ръце, и загледа как синята сянка на планината се движи долу над обраслата с храсти пустиня; тя достигна Залива и легна над земята като дълъг чер облак. Следотърсачите много се забавиха, сякаш бяха изгубили следата, която Кино бе оставил. По здрач те достигнаха най-после малкото вирче. Сега и тримата вървяха пеш, защото конят не можеше да се изкачи на последната стръмнина. Отгоре те се виждаха във вечерния сумрак като дребни фигурки. Двамата следотърсачи засноваха край малкия бряг и видяха, преди да се напият с вода, следите на Кино по скалата. Човекът с пушката седна да почива, следотърсачите приседнаха край него и светлите точки на цигарите им ту припламваха, ту поbledняваха. После Кино видя, че те вечерят и до ушите му достигна тихият им говор.

В планинската клисура се спусна мрак – дълбок и черен. Животните, които идваха да пият вода от вирчето, се приближиха, подушиха хората и потънаха обратно в мрака.

Кино чу шепот зад гърба си. Хуана шепнесе: „Койотито“. Тя го молеше да мълчи. Кино чу детето да хленчи и разбра по глухите звуци, че Хуана е покрила главата му с шала си.

Долу край брега блесна клечка кибрит и на краткотрайната ѝ светлина Кино видя, че двама от мъжете спят, свили се на кравай като кучета, а третият бди; видя и блясъка на пушката, озарена от светлината. После клечката угасна, но Кино вече бе добил представа. Пред очите си той виждаше в какво положение е всеки от тримата, как двамата спят, свили се на кълбо, а третият е приклеknал на пясъка с пушката между коленете.

Кино бавно се дръпна назад в пещерата. Очите на Хуана приличаха на две искри – в тях се отразяваше една бледа звезда. Кино се приближи тихо до жена си и допря устни до бузата ѝ.

– Има начин за спасение – каза той.

– Но те ще те убият.

– Ако се добера първо до този с пушката – рече Кино, – трябва да свърша най-напред с него, после всичко ще бъде наред. Другите двама спят.

Ръката на Хуана се плъзна изпод шала и сграбчи ръката на Кино.

– Не – отвърна Кино. – Трябва да бъда там, преди да изгрее луната.

Той потърси някоя нежна дума, но не успя и се отказа.

– Ако ме убият – рече той, – лежи си тихо. И щом си отидат, тръгни за Лорето.

Ръката ѝ слабо потрепна, сграбчила китката му.

– Няма друг избор – продължи Кино. – Това е единствената възможност. Те ще ни намерят на сутринта.

Гласът на Хуана леко потрепери.

– Бог да ти помага – каза тя.

Кино се взря внимателно в нея и видя големите ѝ очи. Ръката му зашари, напипа детето и той сложи за миг длан върху главата на Койоти-то. Сетне вдигна ръка и докосна бузата на Хуана, а тя затаи дъх.

На фона на небето срещу входа на пещерата Хуана видя как Кино сваля белите си дрехи, защото колкото мръсни и оръфани да бяха, те можеха да го издадат в тъмната нощ. Мургавата му кожа щеше да го прикрие по-добре. Сетне Хуана видя как той намота амулета си, завързан за шията му, върху роговата дръжка на големия нож и ножът увисна пред него, оставяйки двете му ръце свободни. Кино не се върна при нея. За миг тялото му се мярна като черно петно на входа на пещерата, снишило се безшумно, и после той изчезна. Хуана се приближи до входа и погледна навън. Тя се взираше като кукумявка от дупката си в планината, а детето спеше под наметалото на гърба ѝ, обърнало лице към шията и рамото на майка си. Хуана усещаше топлия му дъх върху кожата си и зашепна своите полумолитви полумагии – своята „Света Богородице“ и древните си заклинания срещу тъмните свръчовешки същества.

Нощта ѝ се стори малко по-светла, като надникна навън – на изток в небето, близо до хоризонта, там, където щеше да изгрее луната, се беше появило сияние. Погледна надолу и видя цигарата на човека, който бдеше.

Кино пълзеше като ленив гушер по гладката скала. Бе прехвърлил големия нож на гърба си, за да не звънти по камъните. Разперените му пръсти се хващаха за издатините, а босите му крака търсеха пипнешком опора и дори гърдите се опираха о камъните, за да не се плъзга тялото. Защото всеки звук – някое търкулнато камъче, въздишка, плъзгане по скала – можеше да привлече вниманието на преследвачите долу. Всеки звук, който не бе присъщ на нощта, можеше да ги накара да застанат нащрек. Но нощта не бе тиха; малките дървесни жаби, които живееха край потока, цвърчаха като птички, а силната звънлива песен на шурците отекваше в планинската клисура. В главата на Кино също звучеше напев, напевът на врага, тих и пулсиращ, почти замрял. Но Песента на

семейството; ехтеше ядовито, остро и свирепо като ръмженето на женска пума. Тя звучеше бодро и го теглеше надолу към тъмния бряг. Остро свирене на щурците сякаш пригласяше на нейната мелодия, а цвъртящите дървесни жаби повтаряха къси фрази от нея.

Кино плъзвеше безшумно като сянка по гладките скали. Босият му крак се плъзваше няколко инча надолу, пръстите му докосваха някой камък и се хващаха за него, сетне другият крак се плъзваше по същия начин, после дланта на едната ръка, а след нея другата ръка, докато накрая цялото тяло незабележимо се придвижваше напред. Устата на Кино беше отворена, защото той не биваше да вдига шум дори с дъха си, тъй като знаеше, че не е невидим. Ако бдящият човек, доловил някакво движение, погледнеше към тъмното петно на скалата – тялото на Кино, – щеше да го открие. Кино трябваше да се движи толкова бавно, че да не привлече погледа на бдящия човек. Измина дълго време, преди той да достигне мястото, където бяха преследвачите му, и да се сниши зад една ниска палма. Сърцето му биеше в гърдите и ръцете и лицето му бяха мокри от пот. Притаи се и почна да диша дълбоко и бавно, за да се успокои.

Сега само двадесет стъпки го отделяха от противника и той се опита да си припомни точно мястото дотам. Има ли на пътя му някакъв камък, о който би могъл да се препъне, когато се хвърли напред? Кино разтри краката си, за да не се схванат, и забеляза, че мускулите му конвулсивно потрепват от дългото напрежение. После погледна плахо на изток. Луната щеше да изгрее след малко, а той трябваше да нападне преди това. Кино виждаше силуета на бдящия човек, но спящите не можеше да види. Ала това нямаше значение. Интересуваше го бдящият – Кино трябваше да го нападне бързо и без колебание. Той безшумно прехвърли през рамото си завързания с връв амулет и освободи роговата дръжка на големия си нож.

Беше много закъснял, защото, когато се надигна иззад укритието си, сребристият рог на месеца изплува над източния хоризонт и Кино отново се сниши.

Месецът беше стар и нащърбен, но хвърляше рязка светлина и сянка в планинската клисура; сега Кино виждаше ясно на малкия бряг до вирчето фигурата на седналия бдящ човек, който погледна луната, сетне запали нова цигара и кибритът освети за миг мургавото му лице. Нямаше вече време за чакане; когато той обърнеше глава, Кино трябваше да скочи. Краката на Кино бяха обтегнати като пружина.

И в този миг отгоре долетя слаб, едва доловим плач. Бдящият

обърна глава натам, после стана, а един от спящите на земята се размърда, събуди се и тихо попита:

– Какво е това?

– Не зная – рече бдящият. – Прилича на плач, почти на човешки – сякаш плаче бебе.

Човекът, който се събуди, каза:

– Хайде де! Това е някой женски койот с малкото си. Чувал съм малкото койотче да плаче като дете.

Потта започна да се стича на капки по челото на Кино, влезе в очите му и те го засмъдяха. Слабият плач се разнесе отново и бдящият погледна нагоре към възвишението, където бе потъналата в мрак пещера.

– Може би е койот – рече той и Кино чу рязкото щракане на затвора на пушката.

– Ако е койот, ще го накарам да млъкне – додаде бдящият и вдигна пушката.

Кино вече беше скочил, когато пушката изгърмя и блясъкът на цевта й озари всичко наоколо. Големият нож се вдигна във въздуха дъгообразно и с хрущене се заби дълбоко в шията на бдящия човек, разряза я и потъна в гърдите; Кино действуваше сега като някаква страшна машина. Той хвана пушката и едновременно с това измъкна ножа си от раната. Силата, движенията и бързината му бяха като на автомат. Той се завъртя и пръсна като тиква главата на седналия. Третият запълзя като рак, плъзна се във вирчето и почна отчаяно да се катери по скалата, където водата течеше на тънка струйка. Ръцете и краката му зашаваха панически сред гъсто сплетените диви лози и той бърбеше нещо неразбрано и хленчеше. Но Кино бе станал студен и неумолим като стомана. Без да бърза, той зареди отново пушката, вдигна я, прицели се също тъй бавно и гръмна. Видя как врагът му се търколи във вирчето и тогава Кино се приближи до водата. На лунната светлина той видя безумните уплашени очи на жертвата си, прицели се и стреля между очите. Кино застана неподвижен, обзет от съмнения. Нещо лошо се бе случило, някакъв сигнал се опитваше да проникне в мозъка му. Дървесните жаби и щурците бяха млъкнали. И ето че мозъкът на Кино се отърси от кървавата си съсредоточеност и той разбра какъв е бил този звук – откъм малката пещера на склона на каменистата планина се носеше остър, стенещ, истеричен плач, плачът вестител на смъртта.

Всички хора в Ла Пас помнят завръщането на семейството на Кино, може би там ще намерите някои старци, живи свидетели, но и онези,

чиито бащи и деди са им разказвали за него, го помнят добре. Това бе събитие, към което никой не бе останал безучастен.

Беше късен слънчев следобед, когато първите хлапета се появиха в града с главолонна бързина и донесоха новината, че Кино и Хуана се връщат. Всички се затичаха да ги видят. Слънцето залязваше към планините на запад и хвърляше дълги сенки по земята. И навярно това бе направило силно впечатление на очевидците.

Двамата идваха по черния път с дълбоките коловози и не вървяха един зад друг – Кино пръв и Хуана след него, както обикновено, – а рамо до рамо. Слънцето беше в гърба им, дългите им прави сенки се бяха проточили напред – сякаш всеки от двамата носеше по една тъмна кула. Кино бе преметнал през ръка пушката, а Хуана носеше шала си като торба на рамото. В него имаше нещо малко, меко и тежко. По шала се виждаше засъхнала кръв и той се поклащаше леко при вървежа ѝ. Лицето на Хуана беше сурово, набръчкано, изморено и издаваше напрежението, с което тя се мъчеше да надвие умората. Широко отворените ѝ очи се вираха сякаш в самата нея. Тя беше тъй далечна за всичко наоколо, както небето. Устните на Кино се бяха изтънили, а челюстите му – здраво стиснати, и хората разказват, че е носил със себе си страх, че е бил ужасен като надигаща се буря. Разправят, че и двамата имали вид на хора далеч от всичко човешко, хора, които са преминали през страданието и са се озовали от другата му страна, че сякаш ги ограждала някаква стена, издигната от магическа сила. онези, които се бяха стекли да ги видят и се тълпяха край тях, отстъпваха назад, пропускаха ги да минат и не им говореха.

Кино и Хуана вървяха през града така, като че ли той не съществуваше за тях. Очите им не гледаха вдясно, нито вляво, нито нагоре, нито надолу, а само право напред. Краката им се движеха малко отсечено като краката на добре направени дървени кукли и черните кули, които те хвърляха върху земята, всяваха ужас наоколо. Когато Кино и Хуана минаваха край каменните къщи на града, оценителите на бисери надничаха иззад прозорците с решетки, прислужниците им бяха долепили око до пролуките на вратите, а майките криеха лицата на малките си деца в полите си. Кино и Хуана крачеха един до друг край каменните къщи на града, а после край колибите от клони и съседите им отстъпваха назад и ги пропускаха да минат. Хуан Томас вдигна ръка да ги поздрави, но не изрече поздрава и ръката му за миг увисна безпомощно във въздуха.

В ушите на Кино Песента на семейството звучеше с пълна сила. Той беше свободен и страшен в свободата си, а песента му се бе

превърнала в боен вик. Кино и Хуана минаха бавно край обгорелия квадрат, където по-рано се издигаше домът им, без дори да погледнат към него. Проправиха си път през храстите, които растяха край брега, и продължиха надолу към морето. Не погледнаха и към продупченото ка ну на Кино.

Когато стигнаха до вълните, те се спряха и обгърнаха с поглед Залива. Сетне Кино остави пушката на земята, затършува из дрехите си и в ръката му се показва големият бисер. Той погледна в неговата повърхност – тя беше сива и грапава. Там се появиха зли лица и Кино видя пламъците на пожар. Сетне на повърхността на бисера изплуваха безумните очи на човека във вирчето. Кино видя в бисера и Койотито, който лежеше в малката пещера с простреляна глава. Бисерът беше грозен; той беше сив като злокачествен тумор. Кино чу напева му – нестроен и фалшив. После ръката на Кино леко потрепера, той бавно се обърна към Хуана и ѝ подаде бисера. Тя стоеше до него, все още праметнала през рамо вързопа с мъртвото си дете. Хуана погледна бисера за миг, после се взря в очите на Кино и рече тихо:

– Не, ти.

И Кино замахна и хвърли бисера колкото можеше по-силно. Кино и Хуана видяха как той полетя във въздуха, като проблясваше и сияеше в лъчите на залязващото слънце. Те видяха как той леко цамбурна надалеч и останаха дълго така един до друг, с очи, впити в морето.

А бисерът потъна в хубавата зелена вода, падайки към дъното. Люлеещите се стръкчета водорасли го викаха и му махаха. Отблясъците по повърхността му бяха зелени и примамливи. Той падна на пясъчното дъно сред перестите, подобни на папрат растения. Над него морската повърхност приличаше на зелено огледало. И бисерът легна на дъното на морето. Един рак, който пълзеше бързо по дъното, вдигна малко облаче пясък и когато водата се избистри, бисерът бе изчезнал.

А напевът му премина в шепот и заглъхна.

„ЧЕРВЕНОТО ПОНИ“ И „БИСЕРЪТ“ В ТВОРЧЕСТВОТО НА ДЖОН СТАЙНБЕК

Представените повести „Червеното пони“ и „Бисерът“ разкриват две страни от творческата личност на известния американски писател Джон Стайнбек (1902–1968 г.).

„Червеното пони“, издадено за първи път в съкратен вид през 1937 г., носи определено автобиографичен характер. Фермата на Джоди и неговите родители се намира близо до градчето Салинас, в което е роден и самият Стайнбек. Авторът прекарва голяма част от своя живот в Калифорния и нещо от духа и от историята на този щат, от почти митичните асоциации, свързани със „златната треска“ и с неговите плодородни земи, неизменно присъствуват в творчеството му. Той черпи много от своите сюжети и теми от пъстрата история на тези земи, които представляват последните западни територии, завладени от белите преселници на „новия“ континент; тук за първи път се среща с фермерите, работниците и пайсаносите (местни потомци на испанци, мексиканци и индианци), които стават главни герои на неговите романи; за първи път наблюдава социалните неправди, описани така ярко в романи като „Гроздовете на гнева“.

Основно влияние върху развитието на младия автор оказва неговата майка, която е била учителка. Героините, за които тя служи като прототип в романите на своя син, са изобразени като жени със задълбочени литературни интереси. Типичен пример в това отношение е учителката Моли Морган („Небесните пасбища“), която чете на своите ученици романите на Уолтър Скот и Джек Лондон. Под влиянието на майка си Стайнбек се запознава със световната литературна класика още от ранно детство. По-късно споделя, че е смятал отделни творби като „Мадам Бовари“ и „Престъпление и наказание“ за „по-истински“ от самата действителност. Към ученическите години спадат първите му литературни опити. Тогава се заражда и голямата му любов към историята и науката.

Формално Стайнбек не получава висше образование, въпреки че посещава курсове в Станфордския университет в Калифорния в продължение на няколко години. В замяна на това той натрупва изключително богат жизнен опит. Още като ученик започва работа като чифликчийски ратай и помощникхимик в захарна рафинерия. Преживяното през тези години ще намери място в творбите „Тортила Флет“ (1935 г.) и „За

мишките и хората“ (1937 г.), които първи спечелват популярност и признание на младия автор. Но преди да дойде признанието, минават дълги години на изчакване, през които издателствата отхвърлят неговите ръкописи, и на натрупване на богати житейски впечатления – като ратай, продавач, работник, пазач на имение. Когато Стайнбек пише за обикновения трудов човек, за неговия бит и неговите мечти, той черпи от собствения си опит. Именно този факт придава ярка правдоподобност на най-доброто от неговото творчество, истинност на използваните езикови форми, детайли и образи. Придържането към непосредствения личен опит остава основен принцип и на зрялото творчество на автора. През 1936 година той се присъединява към група сезонни земеделски работници и живее в техния лагер; една година по-късно пропътува пътя от щата Оклахома до Калифорния заедно с фермерите, прогонени от своите земи в условията на икономическата криза в САЩ. Впечатлението от тяхната ежедневна борба за съществуване, от тежките и несправедливи социално-икономически условия на живот, са отразени в „Гроздовете на гнева“ (1939 г.) – роман епопея, който донася световна слава на Стайнбек и му отрежда място сред класиците на американската литература. Тази творба бележи един от върховете на американското литературно творчество от трийсетте години – периодът, известен в американската история като „Червеното десетилетие“ поради бурните социално-исторически събития. Обединяващият фокус на романа е съдбата на Том Джоуд и неговото семейство – бедни фермери, принизени до нивото на сезонни работници, които поемат пътя към богатите земи на Калифорния, за да осъществят своите мечти за по-добър живот. Техните разочарования и борби осветляват и обобщават жизнения опит на хиляди обикновени американци в тези трудни години.

Около двадесет години делят шедьовъра „Гроздовете на гнева“ от „Зимата на нашето недоволство“ (1961 г.), втората по значение творба в литературната биография на автора. На пръв поглед тези два върха в неговото творчество са твърде различни: по-късният роман е насочен към средния американец, към дълбоката духовна и нравствена криза, обхванала страната в реакционната социално-политическа атмосфера на петдесетте години. Но тези два романа са всъщност дълбоко свързани. Те предлагат един задълбочен и панорамен поглед върху американското общество от първата половина на XX век, една равностетка за моралното и духовно развитие на американския народ. Една година след като „Зимата на нашето недоволство“ излиза на бял свят, на автора е присъдена Нобеловата награда за литература.

Множеството заглавия, които се явяват в годините между тези два литературни върха, говорят за неспокойните творчески търсения на автора. Научната експедиция, предприета в Калифорнийския залив през 1940 г., за да се изучи флората и фауната на района, е отразена в „Морето на Кортес“ (1941 г.) – творба, в която се излагат основни философски възгледи на Стайнбек за човека и неговото място в обществото. По-късно писателят участва във Втората световна война като кореспондент – резултатите от неговата журналистическа дейност през тези години се появяват в книгата „Имало едно време една война“ (1958 г.). Между многото произведения, издадени след войната, се открояват „Улица Консервна“ (1945 г.), „Безпътният автобус“ (1947 г.) и епичният роман „На изток от рая“, в който се преплитат автобиографичен разказ за прадедите на писателя, разказ за историята на Салинаската долина и философска дискусия за вечната борба между Доброто и Злото. Характерна черта на голяма част от романното творчество от този период, към който принадлежи и „Бисерът“, е преминаването към символичния и алегоричен метод на изображение. От друга страна, Стайнбек продължава да твори активно и в жанра на романа пътепис. Към този жанр спада и „Пътешествие с Чарли“, – произведение, издадено няколко години преди смъртта на Стайнбек в 1968 година. Заедно със своето куче Чарли, авторът за последен път обикаля своята страна и разговаря с нейните жители, за да „открие“ Америка отново. Тъжната равностетка, която Стайнбек прави в тази творба, повтаря много от наблюденията, залегнали в „Зимата на нашето недоволство“.

„Червеното пони“ и „Бисерът“ принадлежат към два различни етапа в творчеството на писателя: поетичната и жизнеутвърждаваща повест за малкия Джоди спада към ранните творби на Стайнбек, докато символичното звучене на притчата „Бисерът“ и нейната форма ни насочват към произведенията му от следвоенните години.

Самият Стайнбек обобщава автобиографичните моменти, които лежат в основата на „Червеното пони“: „(Повестта) е написана отдавна, когато голяма скръб сполетя моето семейство. Преживяхме първата смърт. И семейството, което всяко дете приема за безсмъртно, бе разбито. За всеки мъж: или жена това е може би първата крачка към зрелостта. Първият мъчителен въпрос «Защо», после приемането на случилото се и след това детето става възрастен човек.“ В съдбата на малкия Джоди се очертават тези три момента – загубата, приемането ѝ, преминаването към зрелостта. Духовното и емоционално „пътешествие“ към зрелостта, предприето от младия герой, завършва с приемането и

утвърждаването на живота като неделимо единство от любов и загуби, радост и скръб. В повестта се появяват много от проблемите, които вълнуват зрелия творец. Не е трудно да разпознаем бъдещия пътешественик в образа на малкия Джоди, който поглежда с копнеж към Гебилънските планини и получава от тях първата си представа за безкрайния свят. Историческите реалии на този свят са загатнати в мистериозния образ на стария Гитано, който предявява законните си права над земята, някога принадлежала на неговия народ. Но тези моменти, разгърнати в останалото творчество на Стайнбек, тук остават загатнати на нивото на многозначните символи и богатата образност, вплетени в тъканта на повествованието. Нещата привидно са разказани по възможно най-простия начин. Стайнбек владее рядката способност да предаде поетичен смисъл и красота на най-обикновените факти и детайли. За неговото високо ниво на художествено майсторство говори и трудната задача, която той си поставя в тази повест: „Исках да пресъздам света на детето, не свят на феи и великани, а на цветове, които са по-ясни, и на вкусови усещания, които са по-осезателни, отколкото при възрастните. Исках да опиша как се усеща един следобед и чувството, което човек изпитва към птицата, която пее нощем на дървото.“

Със своята поетичност, с „простата“ чистота на израза и формата, „Бисерът“ се доближава до „Червеното пони“. Тук отново писателят доказва своето умение да съчетае конкретно-реалистичното с поетичното, индивидуалната съдба на своите герои с универсалните истини на цялото човечество. „Бисерът“ представлява притча за борбата между Доброто и Злото, в която понятието за злото придобива дълбок социален смисъл. Момее да се приеме, че самият бисер е събирателен образ на буржоазното общество. В тази повест Стайнбек разгръща идеята за парите като източник на най-страшните злини на човечеството – централна тема в цялото му творчество. Тук, както и в останалите произведения, проличава голямата му любов към обикновения трудов човек и съчувствието към неговата съдба. И, както подсказва последната сцена, в която Кино намира сили да хвърли бисера обратно в морето, в тази повест ярко се очертава вярата на Стайнбек в силата на човека, в неговата способност да оцелее и да победи. Общочовешкият смисъл на „Бисерът“ е определен и от самия автор, който пише в предговора към своята творба: „Ако това произведение е притча, всеки ще може да открие в него собствен смисъл, всеки ще види отразен в него собствения си живот.“

КРАЙ

© 1947 Джон Стайнбек
© 1987 Христо Кънев, превод от английски

John Steinbeck
The Pearl, 1947

Източник: <http://dubina.dir.bg>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 25 април 2004 г.

Публикация:

Джон Стайнбек, ЧЕРВЕНОТО ПОНИ
ПОВЕСТИ

Превод от английски
Библиотечно оформление СТЕФАН ГРУЕВ
Редактор на издателството ЖЕЛА ГЕОРГИЕВА
Художник ЕМИЛ МАРКОВ
Художествен редактор ВАСИЛ МИОВСКИ
Технически редактор ИВАН АНДРЕЕВ
Коректор ЦВЕТЕЛИНА НЕЦОВА
АМЕРИКАНСКА. ВТОРО ИЗДАНИЕ. ИЗДАТЕЛСКИ НОМЕР 1066.
ДЪРЖАВНО ИЗДАТЕЛСТВО „ОТЕЧЕСТВО“ – СОФИЯ, ПЛ. „СЛАВЕЙКОВ“ 1
ДП „ГЕОРГИ ДИМИТРОВ“ – СОФИЯ
1987 с/о Jusautor/Sofia

Съдържание:

Червеното пони – превод Александър Стефанов
Бисерът – превод Христо Кънев
„Червеното пони“ и „Бисерът“ в творчеството на Джон Стайнбек – Бети Гринберг

John Steinbeck, The Long Valley, The Viking Press New York 1964
John Steinbeck, The Pearl, The Viking Press New York, 1947

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2389>]